

ЗВІТ

за результатами запровадження
Програми контролю сирого молока на базі
інформаційно-комунікаційної системи
Державної служби України з питань безпечності
харчових продуктів та захисту споживачів
(«Молочний модуль») у 2024 році

ЗМІСТ

Скорочення та аббревіатури	2
Резюме	3
1. Вступ та законодавче підґрунтя.....	6
2. Хронологія запровадження Програми контролю сирого молока в Україні.....	10
3. Методологія оцінювання	15
4. Результати впровадження.....	17
4.1. Реєстрація в Молочному модулі учасників.....	17
4.2. Оцінка результатів лабораторних досліджень.....	41
5. Впровадження Програми контролю сирого молока на рівні областей.....	47
6. Оцінка виконання комплексної Дорожньої карти із запровадження Програми контролю сирого молока в Україні 2024–2026	60
Підсумки та наступні кроки.....	69

СКОРОЧЕННЯ ТА АБРЕВІАТУРИ

АВЗ – акт відбору зразків

ВРХ – велика рогата худоба

ГВМ – господарство з виробництва молока

ГУ – Головне управління

Держпродспоживслужба – Державна служба України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів

ЄС – Європейський Союз

ЗБЗ – загальне бактеріологічне забруднення

ІВ – інформація відсутня

ІНГ – залишки протимікробних речовин / антибіотиків

КСК – кількість соматичних клітин

ММ – інформаційно-комунікаційна система Держпродспоживслужби на базі програмного забезпечення «Молочний модуль»

НРЛ – національна референс-лабораторія

ОР – оператор ринку

ПЗМ – пункт заготівлі молока

ПКСМ – Програма контролю сирого молока

ТЗ – точка замерзання

QFTP – швейцарсько-українська програма «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України» (Quality FOOD Trade Program), що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія)

РЕЗЮМЕ

Уже шість років в Україні реалізується Програма контролю сирого молока (ПКСМ), метою якої є формування еквівалентних Європейському Союзу (ЄС) процедур ризик-орієнтованого контролю через регулярний моніторинг періодичних перевірок сирого молока з боку компетентного органу.

Стартувала ПКСП 15 лютого 2019 року із затвердженням Держпродспоживслужбою Концепції з реалізації пілотного проєкту у Вінницькій, Миколаївській, Полтавській та Харківській областях.

З липня 2021 року до пілотного проєкту поступово долучалися територіальні органи Держпродспоживслужби, лабораторії та оператори ринку з усіх областей України на базі оновленої Концепції¹. Ключовим етапом стала розробка та затвердження 05 січня 2022 року Дорожньої карти із запровадження ПКСМ² (далі – Дорожня карта), яка розроблена в межах реалізації швейцарсько-української програми «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України» (QFTP), що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія).

З січня 2022 року Держпродспоживслужбою запроваджено координацію пілотного проєкту на рівні всіх областей відповідно до Дорожньої карти. У 2023 році було проведено проміжну оцінку реалізації Дорожньої карти, в зв'язку із чим кінцева точка досягнення візії та діяльності Дорожньої карти потребували перегляду через зміни в законодавстві та відтермінуванням перехідних періодів підвищення вимог до безпечності та якості сирого молока.

На початку 2024 року Дорожня карта була переглянута за участі всіх зацікавлених сторін (фахівців Держпродспоживслужби, представників приватного сектору, галузевих та бізнес-об'єднань молочного сектора, експертів QFTP). У травні 2024 року Комплексна Дорожня карта із

¹ kontseptsiiia-for-web.pdf (qftp.org)

² https://qftp.org/wp-content/uploads/2021/08/dodatok-1_finalnyj-proiekt-vizii-ta-dorozhnoi-karty.pdf

запровадження ПКСМ в Україні 2024-2026³ була розміщена на офіційному веб-сайті Держпродспоживслужби.

Наказом в.о. Голови Держпродспоживслужби від 06 грудня 2024 року №838 затверджено Положення про Робочу групу з реалізації Дорожньої карти із запровадження ПКСМ на базі програмного забезпечення «Молочний модуль» (ММ) на 2024-2026 з метою своєчасного виконання завдань для державного сектору, визначених затвердженою наказом Голови Держпродспоживслужби від 09 квітня 2024 року №213 Дорожньою картою на 2024-2026 роки, та координацією ПКСМ в Україні.

За цей період вдалося сформувати нормативно-правову базу, яка наближає процедури державного контролю до вимог законодавства ЄС, запровадити простежуваність у частині ведення записів та обміну даними щодо результатів лабораторних досліджень з використанням ММ та моніторинг за ПКСМ з боку компетентного органу.

Цей звіт є оцінюванням результатів впровадження ПКСМ на національному рівні за 2024 рік з шестирічною динамікою. Взяті для оцінювання дані базуються на витягах з ММ щодо відбору зразків та результатів досліджень, а також офіційних даних компетентного органу.

Станом на 1 січня 2025 року в ММ зареєстровано 1053 операторів ринку (ОР) з 23 областей України. Всього у 2024 році у 786 ОР із 20 областей було відібрано зразки сирого молока та направлено до уповноважених лабораторій, результати досліджень яких доступні в ММ. Дослідження були проведені у 42 уповноважених лабораторіях Держпродспоживслужби регіонального (19) та міжрайонного рівнів (23) у 20 областях України за показниками, регламентованими статтею 40 Закону України №2042-VIII «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» з періодичністю визначеною наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Вимог до безпечності та якості молока і молочних продуктів» від 12 березня 2019 року №118, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 07 червня 2019 року за №593/33564. Аналіз кількісних результатів лабораторних досліджень зразків сирого молока вказує на те, що частка досліджених зразків на

³ https://dpss.gov.ua/storage/app/sites/12/uploaded-files/%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%8F%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%202024_%D0%B2%D0%B5%D0%B1.pdf

показник загального бактеріологічного забруднення (ЗБЗ), результати яких перевищують допустимі рівні ($>500\,000$ КУО/мл), становить 1,4% від загальної кількості досліджених зразків, а за показником кількості соматичних клітин (КСК) частка невідповідних зразків ($>500\,000$ клітин/мл) складає 1,3%. У звіті представлено детальний статистичний аналіз результатів досліджень та різні статистичні показники, що дозволяє охарактеризувати динаміку з покращенням якості молока як позитивну, втім певні параметри описової статистики свідчать про значну волатильність значень, зокрема за показником ЗБЗ.

Варто також відзначити, що при порівнянні усереднених показників з встановленими лімітами у ЄС, то 90% усіх результатів дослідження на показник КСК у 2024 році повністю відповідають встановленим критеріям у ЄС (менше $400\,000$ клітин/мл). Щодо рівня ЗБЗ, то лише 50% результатів не перевищують встановлені у ЄС допустимі рівні ($100\,000$ КУО/мл).

1. ВСТУП ТА ЗАКОНОДАВЧЕ ПІДГРУНТЯ

Гармонізація українського законодавства, на якому базується ПКСМ, з європейським – на завершальному етапі. Зокрема, з метою імплементації положень Виконавчого Регламенту Комісії (ЄС) 2019/627, Регламенту (ЄС) 178/2002 та Регламенту (ЄС) 853/2004 внесено зміни до:

- Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»⁴ (регулює відносини між органами виконавчої влади, операторами ринку харчових продуктів та споживачами харчових продуктів і визначає порядок забезпечення безпечності та окремих показників якості харчових продуктів);
- Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин»⁵ (далі – Закон України №2042). Статтею 40 цього Закону запроваджено прозору систему та простежуваність у частині ведення записів та обміну даними щодо результатів лабораторних досліджень (випробувань) зразків сирого молока, відібраних у місці первинного виробництва та/ або зберігання молока з використанням інформаційно-комунікаційної системи компетентного органу ММ та відповідно, моніторинг впровадження процедур періодичної перевірки сирого молока та результатів лабораторних досліджень (випробувань) з боку компетентного органу (Держпродспоживслужба).

Затверджено низку нормативно-правових актів, які деталізують виконання положень статті 40 Закону України №2042, зокрема:

- 1) наказом Мінагрополітики від 12 березня 2019 року №118 «Про затвердження Вимог до безпечності та якості молока і молочних продуктів», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 07 червня 2022 р. за №593/33564⁶, визначено:

⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>

⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#n564>

⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0593-19#n395>

- правову та технічну основу для розробки та впровадження національної ПКСМ, що передбачає періодичні перевірки сирого молока із відбором зразків для проведення лабораторних досліджень на визначені показники: загальне бактеріологічне забруднення (ЗБЗ), кількість соматичних клітин (КСК), залишки протимікробних речовин/ антибіотиків (ІНГ), щодо вмісту яких встановлено законодавчі обмеження та/або у кількості, що перевищує максимально допустимі рівні та точку замерзання (ТЗ),
- допустимі рівні цих критеріїв,
- рекомендовані методи лабораторних досліджень (випробувань),
- вимоги до уповноважених лабораторій, задіяних у дослідженні зразків сирого молока в межах ПКСМ;

2) наказом Мінагрополітики від 07 квітня 2022 року №209 «Про затвердження Гігієнічних вимог до дрібнотоварного виробництва та обігу молока», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 25 квітня 2022 року за №452/37788⁷, встановлюються гігієнічні вимоги до первинного виробництва та обігу молока від сільськогосподарських тварин, які утримуються дрібнотоварними виробниками, а також до пунктів заготівлі молока (ПЗМ).

Процедура відбору зразків харчових продуктів та уніфікована форма акту відбору зразків (АВЗ) встановлені наказом Мінагрополітики від 11 липня 2018 року №490 «Про затвердження Порядку відбору зразків та їх перевезення (пересилання) до уповноважених лабораторій для цілей державного контролю та Форми акта відбору зразків», зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 26 грудня 2018 за №1464/32916⁸.

Наказом Мінагрополітики від 05 листопада 2024 року №4067 «Про затвердження Змін до наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 08 серпня 2023 року №1503 та затвердження форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного контролю (інспектування) стосовно дотримання операторами ринку та/або операторами потужностей гігієнічних вимог до потужностей, на яких здійснюється виробництво та/або обіг продуктів бджільництва», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 12 грудня 2024 року за №1900/4⁹, затверджено уніфіковані форми

⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0452-22#Text>

⁸ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1464-18#Text>

⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1900-24#Text>

актів перевірки ОР, у тому числі тих, які здійснюють первинне виробництво молока, транспортування молока та молозива, збір чи переробку молока, також перелік питань для перевірки до молочних автоматів тощо.

14 серпня 2024 року в Міністерстві юстиції України зареєстровано наказ Мінагрополітики від 11 липня 2024 року №2033 (далі – наказ №2033/2024), що вносить зміни до Вимог до безпечності та якості молока і молочних продуктів, затверджених наказом № 118/2019¹⁰. Цими змінами запроваджуються:

- вимоги до сирого молока, що не піддавалося термічній обробці та буде вводитись в обіг як харчовий продукт кінцевому споживачу, а також до ГВМ й тварин, від яких таке молоко отримується,
- встановлюються місця та правила реалізації такого молока: безпосередньо з ГВМ, з фермерського магазину, з ємності для молока (цистерна, резервуар тощо), молочного автомата для нефасованого сирого молока,
- вимоги до молочних автоматів для нефасованого сирого молока,
- чіткі механізми щодо проведення лабораторних досліджень (випробувань) сирого молока, отриманого в місцях первинного виробництва, на залишки протимікробних речовин / антибіотиків, точку замерзання, а також на лужну фосфатазу під час дослідження молока безпосередньо після термічної обробки.

Також наказом №2033/2024 затверджено специфічні функції національної референс-лабораторії з досліджень (випробувань) молока та молочних продуктів (НРЛ), основною метою якої є здійснення організаційно-методичного керівництва, консультативної та практичної допомоги мережі уповноважених компетентним органом на дослідження сирого молока лабораторій у межах ПКСМ, що посилює інституційну спроможність ризик-орієнтованої системи контролю в молочному секторі та його готовність для інтеграції з ринком молока ЄС.

18 липня 2024 року Кабінетом Міністрів України затверджено постанову №830, яка вносить зміни до Порядку та критеріїв уповноваження акредитованих лабораторій, у тому числі референс-лабораторій, та Порядку перевірки дотримання уповноваженими акредитованими лабораторіями, у тому числі референс-

¹⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1245-24#n2>

лабораторіями, критеріїв уповноваження та позбавлення такого уповноваження, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 січня 2019 року №10¹¹. Критерії уповноваження акредитованих лабораторій, у тому числі референс-лабораторій, актуалізовані відповідно до вимог Регламенту (ЄС) №2017/625 Європейського Парламенту та Ради. Особлива увага приділяється критеріям до уповноваження референс-лабораторій, які мають бути провідними лабораторіями у конкретній сфері та координувати роботу мережі уповноважених компетентним органом на лабораторні дослідження (випробування) за відповідними видами (напрямами) лабораторій, як це відбувається в ЄС.

¹¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/830-2024-%D0%BF#Text>

2. ХРОНОЛОГІЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ КОНТРОЛЮ СИРОГО МОЛОКА В УКРАЇНІ

Швейцарія в межах діяльності проєктів міжнародної технічної допомоги надає підтримку Держпродспоживслужбі на всіх етапах впровадження ПКСМ.

Перший етап ПКСМ стартував 15 лютого 2019 року із затвердження Концепції з реалізації Пілотного проєкту із запровадження ПКСМ на базі програмного забезпечення ММ у Вінницькій, Миколаївській, Полтавській та Харківській областях, її виконання розпочато відповідно до доручення Голови Держпродспоживслужби від 04 квітня 2019 року.

ММ – це програмний додаток, який є частиною інформаційно-комунікаційної системи Держпродспоживслужби та сприяє співпраці ОР з лабораторіями та компетентним органом з метою виконання вимог законодавства.

У межах першого етапу пілотного проєкту було відпрацьовано різні моделі відбору та транспортування зразків сирого молока. За результатами відпілотованих моделей багатостороння робоча група переглянула концепцію для реалізації другого етапу пілотного проєкту, що дало змогу долучитися у тестовому режимі до ММ територіальним органам Держпродспоживслужби всіх областей та уніфікувати загальні підходи. Так, делегатами відбору зразків стали лише незацікавлені у результатах досліджень зразків молока уповноважені компетентним органом на відбір зразків особи, а саме: лабораторні фахівці регіональної, міжрайонної, районної лабораторії та/ або державні інспектори.

Відповідно до доручення заступника Голови Держпродспоживслужби з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій та цифровізації про реалізацію пілотного проєкту із запровадження ПКСМ на базі програмного забезпечення ММ 02 липня 2021 року розпочався другий етап пілотного проєкту з метою оцінки практичного застосування, визначення недоліків та переваг консолідованої моделі, вдосконалення функціоналу програмного забезпечення ММ.

05 січня 2022 року дорученням в.о. Голови Держпродспоживслужби було затверджено склад робочої групи з реалізації Дорожньої карти з запровадження ПКСМ для всіх учасників (делегатів відбору зразків, інспекторів, лабораторій, операторів ринку: ГВМ та ПЗМ, галузевих асоціацій). Держпродспоживслужба запровадила координацію пілотного проєкту на рівні всіх областей.

Дорожня карта – це комплексний керівний інструмент, де чітко розподілені відповідальності за елементи та діяльності у часовому вимірі, що охоплює період переходу до системи контролю сирого молока від регіонального пілотного проєкту (10 областей) на національний рівень².

Дорожня карта була розроблена за участі багатосторонньої робочої групи, у тому числі фахівців Держпродспоживслужби та за підтримки експертів QFTR. Кінцевою точкою для повноцінного функціонування всіх елементів ПКСМ, як у публічному секторі, так і приватному, у візії до Дорожньої карти був кінець 2024 року.

Через введення воєнного стану було відтерміновано наступний етап перехідних періодів підвищення вимог до безпечності та якості сирого молока, визначених наказом №118/2019 (наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 10 листопада 2022 року №889 «Про внесення змін до наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 12 березня 2019 року №118»¹²), також у 2023 році було проведено проміжну оцінку реалізації Дорожньої карти, тому кінцева точка досягнення візії та діяльності Дорожньої карти потребували перегляду. Так, за результатами проміжної оцінки загальний прогрес реалізації Дорожньої карти становив 70%: 27% запланованих діяльностей завершено на 100%, 25% діяльностей виконувалися планомірно, а 18% діяльностей – із затримкою до встановлених термінів. Переважна більшість діяльностей, які виконані на 100%, пов'язані із пілотним проєктом щодо реалізації ПКСМ (призначення делегатів відбору зразків, уповноваження лабораторій для проведення досліджень, затвердження методичних вказівок щодо методів лабораторних досліджень на ЗБЗ та КСК, поступове формування нормативно-правової бази щодо ПКСМ, залучення ОР, підвищення рівня обізнаності усіх учасників ПКСМ). Термін початку виконання ще 4% запланованих діяльностей було заплановано на пізніші строки, аніж була проведена проміжна оцінка. Із всіх запланованих у Дорожній карті діяльностей не було виконано четверту частину (26%):

¹² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1472-22#n4>

призначення НРЛ, яка б координувала діяльність уповноважених на проведення досліджень сирого молока лабораторій, не створено орган (технічний комітет або робоча група тощо) для управління / нагляду за ПКСМ, ММ не інтегровано до загальної інформаційно-комунікаційної системи Держпродспоживслужби тощо). Також не виконувались діяльності, закріплені за галузевими асоціаціями щодо роботи із своїми членами.

Дорученням т.в.о. Голови Держпродспоживслужби від 12 січня 2024 року №01-1.2.1/5/4-2024 було внесено зміни до доручення в.о. Голови Держпродспоживслужби від 05 січня 2022 року №01-33/1 у частині оновлення складу робочої групи з реалізації Дорожньої карти із запровадження ПКСМ (далі – робоча група).

08 лютого 2024 р. відбувся I консультативний семінар «Перегляд Дорожньої карти із запровадження ПКСМ в Україні», а 13 березня 2024 р. – II консультативний семінар «Перегляд Дорожньої карти із запровадження ПКСМ в Україні». 28 березня 2024 р. відбулося засідання робочої групи щодо затвердження плану реалізації завдань Держпродспоживслужби, визначених у таблиці розподілу відповідальності Дорожньої карти із запровадження ПКСМ на базі програмного забезпечення ММ, а вже 09 квітня 2024 р. наказом Голови Держпродспоживслужби №213 було затверджено план реалізації завдань Дорожньої карти для державного сектору та оновлено склад робочої групи. 25 квітня 2024 р. проведено заключну консультативну зустріч із представниками галузових та бізнес-об'єднань молочного сектору щодо перегляду положень Дорожньої карти із запровадження ПКСМ у частині завдань для приватного сектору та з метою фіналізації комплексної Дорожньої карти.

Комплексну Дорожню карту із запровадження ПКСМ в Україні 2024-2026³ розміщено на офіційному веб-сайті Держпродспоживслужби у спеціальному розділі «Програма контролю сирого молока»¹³, який було створено за участі експертів QFTP та технічної підтримки фахівців Держпродспоживслужби (15 березня 2024 р.).

Візія Дорожньої карти включає такі пункти:

- програма сприяє здоров'ю і добробуту, вищій якості продукції, спроможному молочному сектору, сталій торгівлі та створенню робочих місць;

¹³ <https://dpss.gov.ua/bezpechnist-harchovih-produktiv-ta-veterinarna-medicina/prohrama-kontroliu-syroho-moloka>

- усі ОР зареєстровані в ММ і виконують положення ПКСМ;
- сторони отримують чіткі переваги і особисту мотивацію, спроможність і можливості для запровадження ПКСМ на практиці;
- запровадження представниками приватного сектору регулярних успішних заходів з усунення невідповідностей задля забезпечення безпечності сирого молока;
- українське молоко відповідає стандартам ЄС щодо безпечності та якості сирого молока;
- Держпродспоживслужба здатна здійснювати моніторинг впровадження процедур періодичної перевірки сирого молока та результатів лабораторних досліджень (випробувань), використовує дані з ММ при плануванні та здійсненні ризик-орієнтованих заходів державного контролю;
- представники галузевих та бізнес-об'єднань молочного сектора активно залучаються як співініціатори ПКСМ та співпрацюють з Держпродспоживслужбою щодо подальшого розвитку ПКСМ.

Зокрема, за Держпродспоживслужбою визначені такі ключові завдання:

- навчання і уповноваження осіб, які здійснюють відбір зразків;
- уповноваження лабораторій на проведення досліджень у межах ПКСМ визначеними наказом №118/2019 методами;
- координація діяльності мережі уповноважених лабораторій на проведення досліджень зразків сирого молока Національною референс-лабораторією з досліджень (випробувань) молока та молочних продуктів;
- ОР з усіх областей України зареєстровані в ММ, пройшли навчання та підтримуються;
- Держпродспоживслужба здійснює моніторинг впровадження ПКСМ;
- ММ інтегровано для роботи в ІТ-системі Держпродспоживслужби.

Наказом в.о. Голови Держпродспоживслужби від 06 грудня 2024 року №838 затверджено Положення про Робочу групу з реалізації Дорожньої карти із запровадження ПКСМ на базі програмного забезпечення «Молочний модуль» на 2024-2026 з метою своєчасного виконання завдань, визначених затвердженою наказом Голови Держпродспоживслужби від

09 квітня 2024 року №213 Дорожньою картою на 2024–2026 роки, та координацією ПКСМ в Україні.

Удосконалення функціонала ММ та подальша його інтеграція до головної інформаційної системи Держпродспоживслужби є наступним ключовим завданням. Експерти QFTP розробили технічне завдання щодо модернізації функціоналу ММ із урахуванням змін, які відбулись в адміністративному устрої України (зміна КОАТУУ на КАТОТТГ), змін у молочному законодавстві, пропозицій користувачів ММ. У 2025 році планується проведення модернізації програмного забезпечення ММ з наступною процедурою тестування модернізованого функціоналу ММ та розміщенням оновленого програмного забезпечення на віртуальному сервері Держпродспоживслужби.

Цей оцінювальний звіт охоплює також ключові висновки, засвоєні уроки та кращі практики на всіх етапах упровадження ПКСМ.

3. МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ

Методологія оцінювання результатів запровадження ПКСМ на базі програмного забезпечення ММ здійснюється за попередньо визначеними кількісними індикаторами та якісними показниками відповідно до Дорожньої карти.

Важливими джерелами інформації при підготовці оцінювального звіту є:

- 1) витяги даних з ММ щодо відбору зразків та результатів досліджень, що охоплювали період з 01 січня 2024 року по 31 грудня 2024 року,
- 2) інформація територіальних органів Держпродспоживслужби областей щодо:
 - кількості інспекторів обласного та районного рівнів, зареєстрованих в ММ,
 - загальної кількості ОР (ГВМ та ПЗМ) в області, у тому числі зареєстрованих у ММ,
 - кількості поголів'я по кожному ГВМ.

Оцінка результатів досліджень за звітний період здійснювалася на основі показників описової статистики:

середня арифметична величина – середній рівень значень результатів досліджень визначеного показника, що є часткою від ділення суми всіх значень на їхнє загальне число;

середня геометрична величина дорівнює кореню із добутку значень результатів досліджень, степінь якого дорівнює кількості взятих для підрахунку значень, та характеризує динаміку показника з меншою чутливістю до викидів (значення, що значно виділяються/ відрізняються із загальної вибірки);

медіана – значення, яке поділяє ряд значень результатів досліджень на дві рівні частини, тобто зліва і справа від медіального значення знаходиться однакова кількість значень результатів досліджень;

стандартне відхилення характеризує, наскільки широко розташовані значення ряду даних щодо їх середнього арифметичного;

10%, 25%, 75% та 90% проценти́лі (кванти́лі) – це такі значення показників, що відповідно 10%, 25%, 75% та 90% значень показника потрапляють нижче цього значення.

Для статистичних обчислень і графіки було використане програмне середовище «R».¹⁴

При оцінці прогресу реалізації Дорожньої карти щодо запровадження ПКСМ було застосовано таку методологію.

Кожний блок Дорожньої карти складається із конкретних діяльностей. Реалізація діяльностей у межах одного блоку вважається виконаною після досягнення всіх очікуваних результатів. Усі очікувані результати окремого блоку мають сумарну вагу 100%. Вага одного очікуваного результату дорівнює 100% поділенням на кількість очікуваних результатів у діяльності. В Дорожній карті в таблиці наведено розподіл відповідальності відповідно до моделі розподілу обов'язків RASCI: Відповідальний (R), Орган, що погоджує (A), Підтримка (S), Консультування (C) і Поінформовані (I). В такий спосіб кожна діяльність у Дорожній карті має чітко визначеного відповідального учасника. З метою врахування прогресу виконання діяльностей комплексної Дорожньої карти всіма відповідальними учасниками у період з 13 грудня 2024 року по 10 січня 2025 року було проведено опитування: відповідальних за впровадження ПКСМ на рівні кожної області фахівців ГУ, фахівців уповноважених на проведення досліджень зразків сирого молока в межах ПКСМ лабораторій, представників молокопереробних підприємств, бізнес-об'єднань (виробників та переробників молока).

З метою вивчення моделей логістики зразків сирого молока від ОР до уповноважених лабораторій в різних областях України в межах ПКСМ було проведено опитування відповідальних за ПКСМ осіб в ГУ Держпродспоживслужби в областях та уповноважених на проведення досліджень сирого молока лабораторій у період з 24 по 31 жовтня 2024 року.

У звіті представлено аналіз результатів опитування щодо логістики та виконання завдань Дорожньої карти.

¹⁴ R Core Team (2024). R: Мова та середовище для статистичних обчислень. R Foundation for Statistical Computing, Відень, Австрія. <https://www.R-project.org/>

4. РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ

4.1. Реєстрація в Молочному модулі учасників

Кількість зареєстрованих потужностей у розрізі областей

Кількість ОР, які беруть участь у ПКСМ на базі програмного забезпечення ММ в Україні продовжує зростати. Загалом у 2024 році кількість зареєстрованих потужностей (ГВМ та ПЗМ) у ММ становить 1053. Зокрема, у 2024 році кількість зареєстрованих потужностей зросла у 1,2 раза порівняно з 2023 роком, перевищила рівень 2022 року у понад 1,6 раза і виявилася аж у 21 раз більшою, ніж у 2020 році.

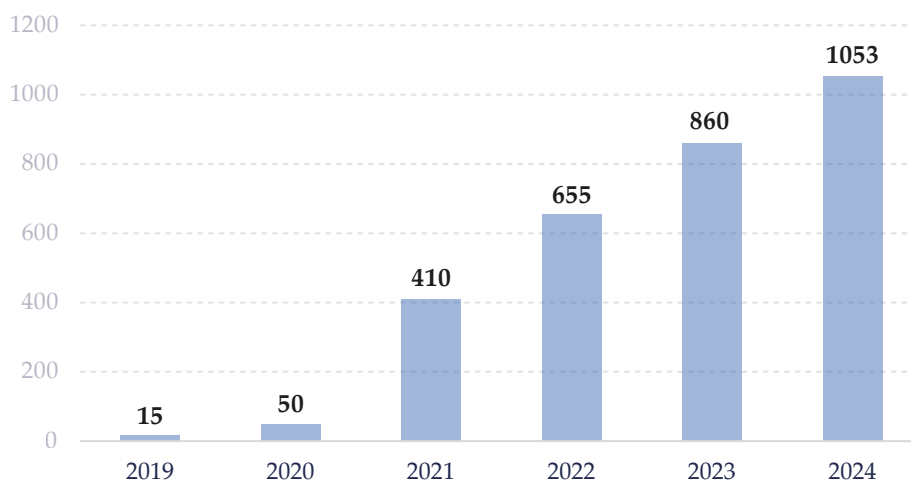
Якщо поглянути на зміни в перспективі, то від початку пілотного проєкту, який стартував ще у 2019 році, загальна кількість зареєстрованих потужностей зросла у вражаючі 70 разів. Така динаміка свідчить про активний розвиток ММ та зростання попиту і прихильності серед ОР.

Загальну динаміку зростання кількості зареєстрованих у ММ ОР відображено нижче (див. гістограму 4-1).

Гістограма 4-1.

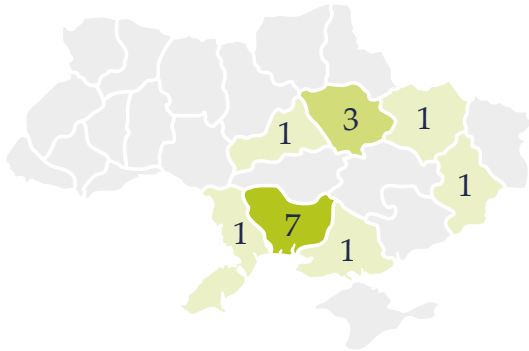
Кількість зареєстрованих у ММ операторів ринку по роках

У цілому станом на 01 січня 2025 року до реалізації ПКСМ на базі ММ

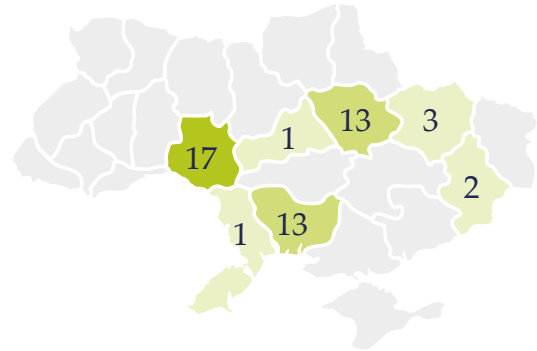

залучено ОР з 23 областей України. Варто зазначити, що пілотний проєкт розпочинався із 15 ОР, розміщених у 7 областях (див. карти 4-1 – 4-6).

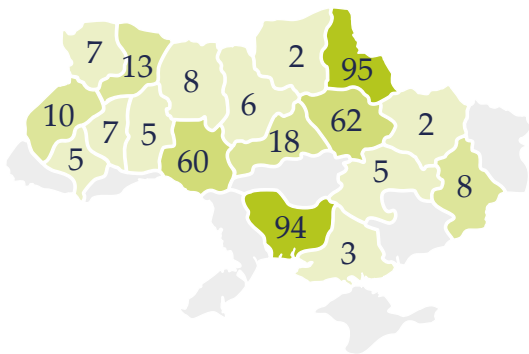
Попри повномасштабну збройну агресію російської федерації проти України та запровадження воєнного стану, кількість операторів ринку, які дотримуються вимог національного законодавства, з кожним роком зростає.

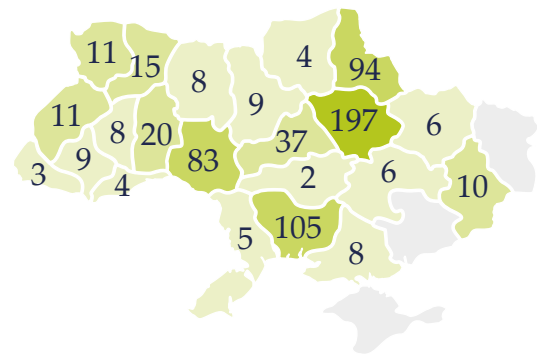
Карта 4-1.
Кількість зареєстрованих у ММ потужностей за 2019 рік у розрізі областей

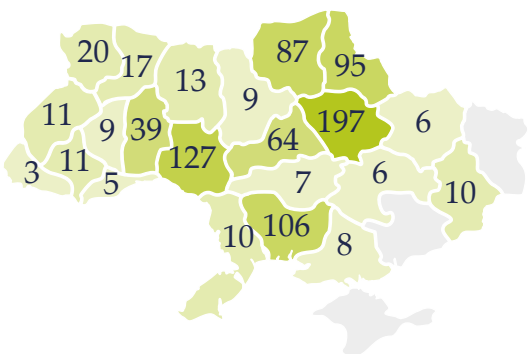
Карта 4-2.
Кількість зареєстрованих у ММ потужностей за 2020 рік у розрізі областей

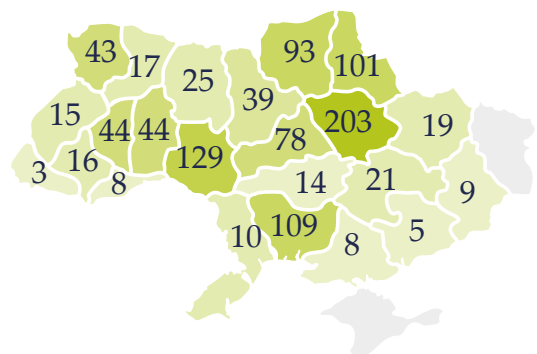
Карта 4-3.
Кількість зареєстрованих у ММ потужностей за 2021 рік у розрізі областей

Карта 4-3.
Кількість зареєстрованих у ММ потужностей за 2022 рік у розрізі областей

Карта 4-5.
Кількість зареєстрованих у ММ потужностей за 2023 рік у розрізі областей

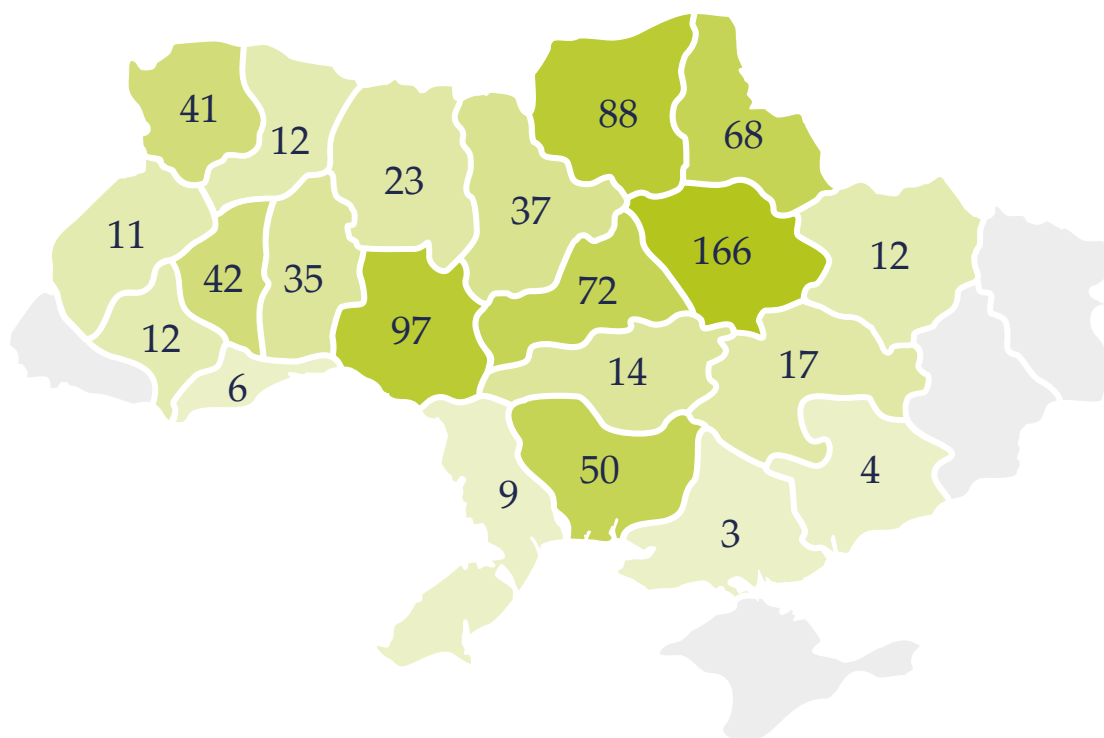

Карта 4-6.
Кількість зареєстрованих у ММ потужностей за 2024 рік у розрізі областей

Кількість активних операторів ринку¹⁵ за 2024 рік відображено на карті 4-7.

Станом на 2024 рік загальна кількість активних операторів ринку у ММ сягнула 819, що відповідає 77,78% від загальної кількості зареєстрованих.

Незважаючи на всі труднощі, є регіони, яким вдалося не лише збільшити кількість зареєстрованих ОР, а й зберегти їхню активність. Серед них можна виділити Чернігівську (88 – активних ОР), Київську (37), Тернопільську (42) та Черкаську (72) області. Вінницька (97), Полтавська (166) та Миколаївська (50) області намагаються не втрачати активну кількість ОР.

Карта 4-7.

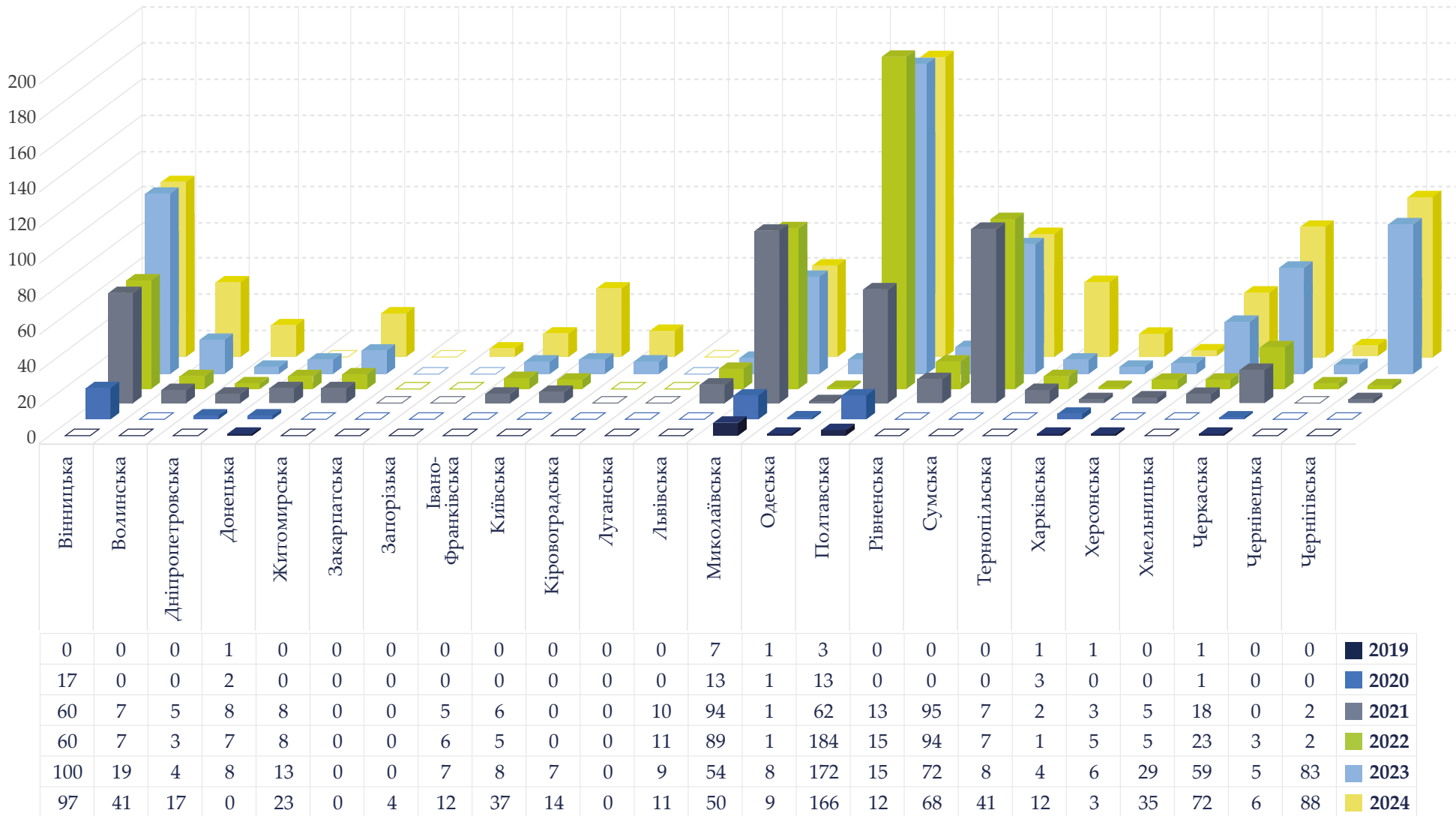
Кількість активних потужностей у ММ за 2024 рік у розрізі областей

Динаміка змін кількості активних операторів ринку за роками та у розрізі областей проілюстрована у гістограмі 4-2.

¹⁵Активні оператори ринку – користувачі програмного забезпечення «Молочний модуль» – ОР, які мають активний статус діяльності та за якими закріплені делегати відбору зразків.

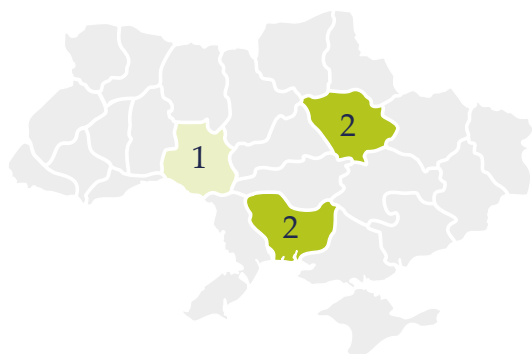
Гістограма 4-2.
Кількість активних операторів ринку, які беруть участь у ПКСМ

20

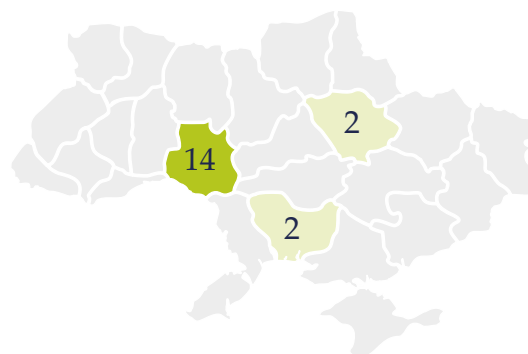
Кількість зареєстрованих делегатів відбору зразків у розрізі областей

У звітному 2024 році кількість зареєстрованих у ММ делегатів відбору зразків зросла майже удвічі (див. карту 4-13). Кількість делегатів відбору зразків за попередні роки (2019 – 2023) відображена на картах 4-8 – 4-12. З 2021 року через збільшення кількості зареєстрованих користувачів ММ виникла необхідність додатково обраховувати кількість активних делегатів відбору зразків¹⁶.

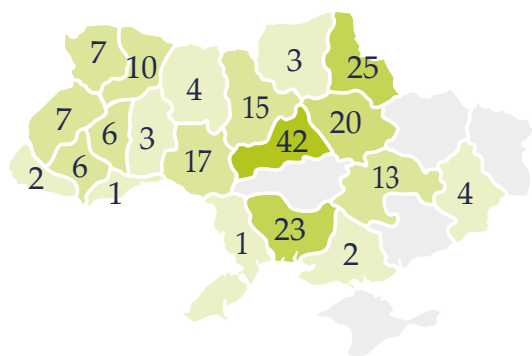
Карта 4-8.

Зареєстровані в ММ делегати відбору зразків у 2019 році в розрізі областей

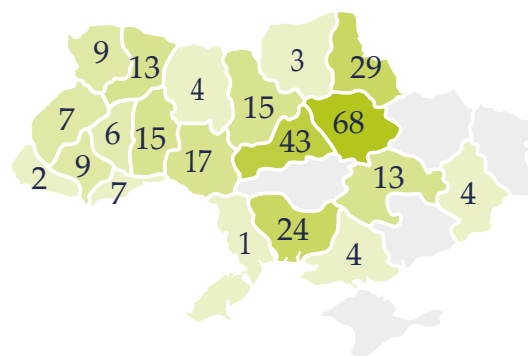
Карта 4-9.

Зареєстровані в ММ делегати відбору зразків у 2020 році в розрізі областей

Карта 4-10.

Зареєстровані в ММ делегати відбору зразків у 2021 році в розрізі областей

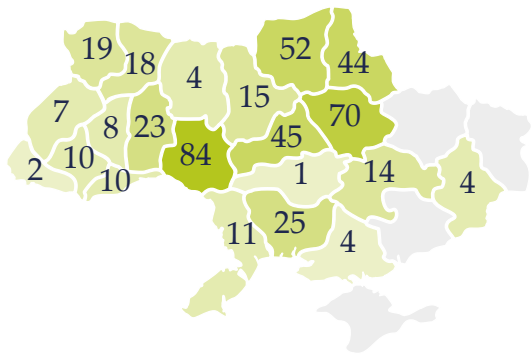

Карта 4-11.

Зареєстровані в ММ делегати відбору зразків у 2022 році в розрізі областей

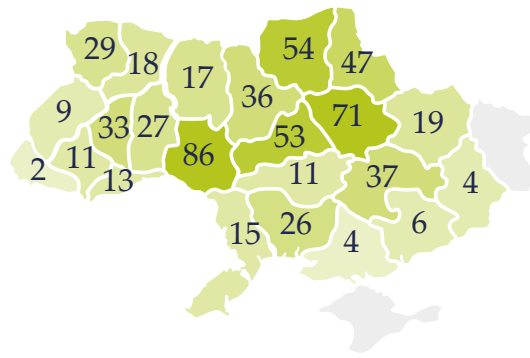
Станом на 2024 рік загальна кількість зареєстрованих делегатів у ММ сягнула 628 осіб, з яких активними є 560 користувачів, що відповідає 89,17% від загальної кількості. Для порівняння, у 2023 році серед 470 зареєстрованих делегатів 88,09% або 414 осіб були активними користувачами.

¹⁶ Активні делегати відбору зразків – користувачі програмного забезпечення «Молочний модуль» – ті делегати відбору зразків, яким надано статус «Активний», мають доступ до господарств та отримують повідомлення про порушення періодичності відбору.

Карта 4-12.

Зареєстровані в ММ делегати відбору зразків у 2023 році в розрізі областей

Карта 4-13.

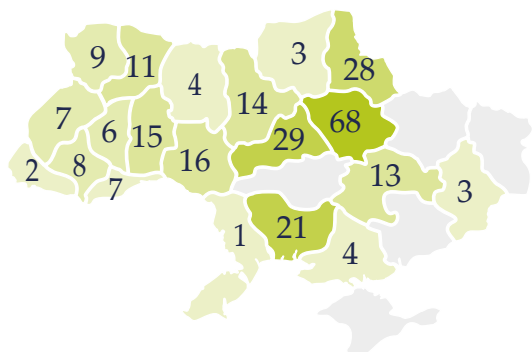
Зареєстровані в ММ делегати відбору зразків у 2024 році в розрізі областей

Частка делегатів зареєстрованих у ММ, які залишаються неактивними, у 2024 році складає 10,83%, або 68 осіб, тоді як у 2023 році вона становила 11,91%, що відповідало 56 особам. Варто зазначити, що кількість делегатів, у яких відбулася зміна статусу діяльності чи оновлення персональних даних за звітний період, залишається доволі низькою і становить лише 12 осіб.

Серед неактивних користувачів переважають представники, які з різних причин більше не беруть участі у процесах ПКСМ: це може бути пов'язано як із зовнішніми обставинами (мобілізація, зміна місця проживання, звільнення тощо), так і з помилками, що виникли під час їхньої реєстрації в системі. Такі фактори потребують подальшого опрацювання та можливої оптимізації процесів реєстрації й моніторингу активності.

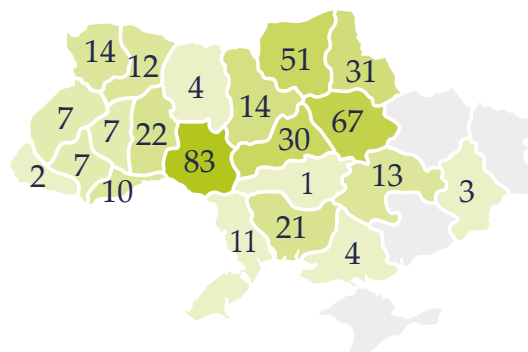
На кінець 2022 року провідними регіонами за кількісним показником активних делегатів відбору зразків стали Полтавська, Сумська, Черкаська та Миколаївська області. Ці тенденції були зафіксовані та зображені на карті, представлений у матеріалах аналізу (карта 4-14). Однак у 2023 році спостерігалися зміни в географічному розподілі активних делегатів. Згідно з оновленими даними, представленими на карті, першість перейшла до Вінницької та Чернігівської областей. У 2024 році регіони з традиційно високими рівнями активності – Вінницька, Чернігівська, Полтавська та Сумська області продовжують утримувати свої позиції (карта 4-16). Це свідчить про певну стабільність у рівнях активності в окремих частинах країни, водночас відзначаючи динамічний характер залучення делегатів у різних адміністративних одиницях.

Наприклад, кількість активних делегатів у Сумській області у 2024 році знизилася, ймовірно через зовнішні обставини, зокрема посилення обстрілів. Натомість високі показники активних делегатів зафіксовано в Київській, Дніпропетровській та Черкаській областях.

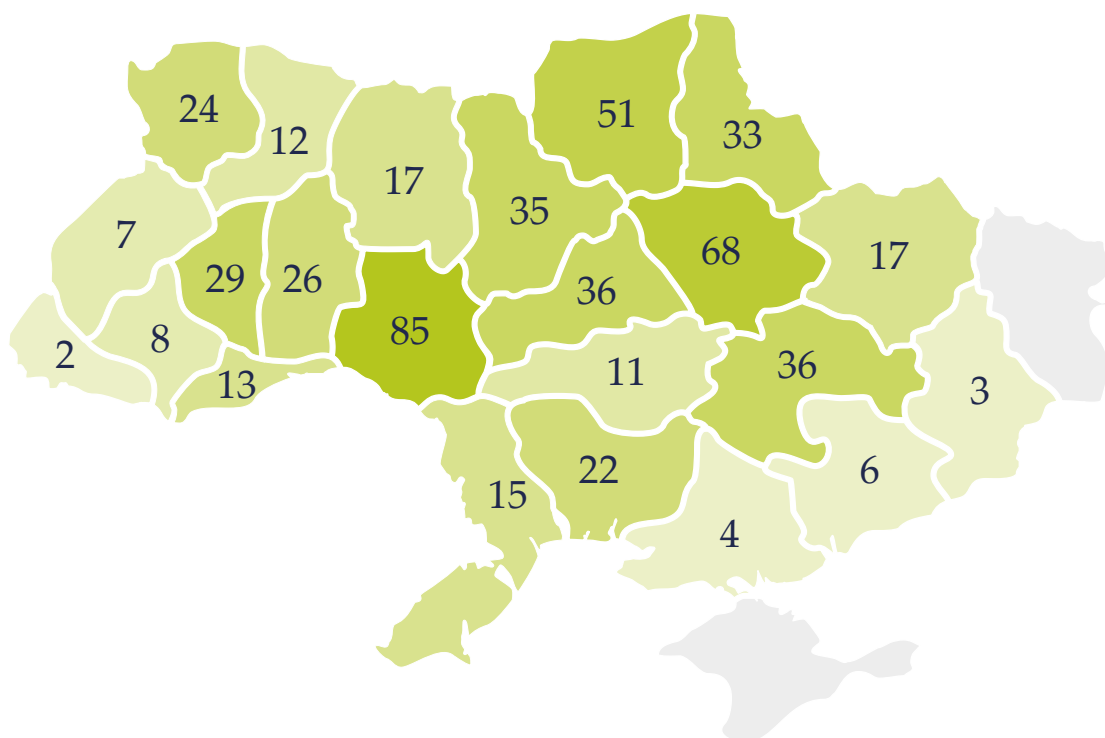
Карта 4-14.

Активні в ММ делегати відбору зразків у 2022 році в розрізі областей

Карта 4-15.

Активні в ММ делегати відбору зразків у 2023 році в розрізі областей

Карта 4-16.

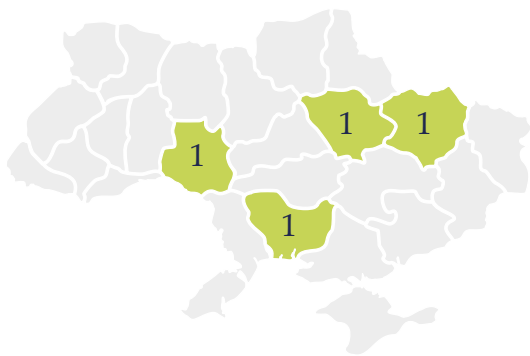
Активні в ММ делегати відбору зразків у 2024 році в розрізі областей

Кількість зареєстрованих лабораторій з дослідження зразків молока в розрізі областей

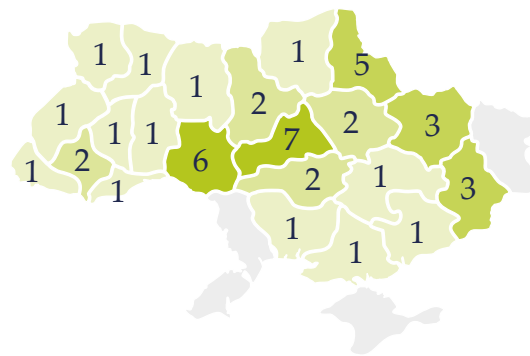
На початку першого етапу пілотного проєкту в ММ було зареєстровано лише 3 лабораторії Держпродспоживслужби регіонального рівня у таких областях, як Вінницька, Миколаївська, Харківська та одна міжрайонна лабораторія (Пирятинська) у Полтавській області. За підтримки Швейцарії

лабораторії були забезпечені необхідним обладнанням, реактивами та розхідними матеріалами для визначення ЗБЗ, КСК, ІНГ, ТЗ та мали проводити дослідження зразків сирого молока від операторів ринку в межах реалізації пілотного проєкту. Така картина лишалась незмінною протягом 2019 та 2020 років (див. карту 4-17).

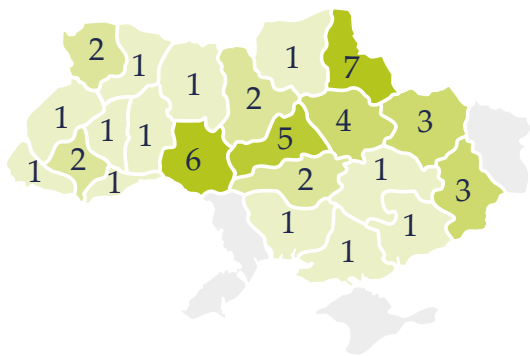
Протягом 2021 року та імплементації другого етапу пілотного проєкту кількість зареєстрованих лабораторій в Україні значно збільшилась (див. карту 4-18). Станом на кінець 2022 року у ММ було зареєстровано 49 лабораторій, які розташовані у 22 областях країни (див. карту 4-19). У 2023 році у ММ було зареєстровано ще 3 лабораторії Держпродспоживслужби: Одеська регіональна лабораторія, Новгород-Сіверська міжрайонна державна лабораторія (Чернігівська обл.) та Христинівський відділ Уманської районної державної лабораторії (Черкаська обл.) (див. карту 4-20).

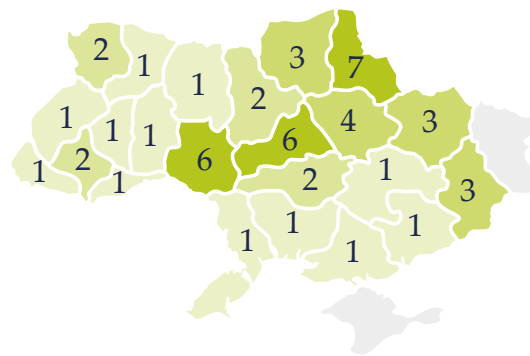
Карта 4-17.
Зареєстровані в ММ лабораторії у 2019 та 2020 роках у розрізі областей

Карта 4-18.
Зареєстровані в ММ лабораторії у 2021 році в розрізі областей

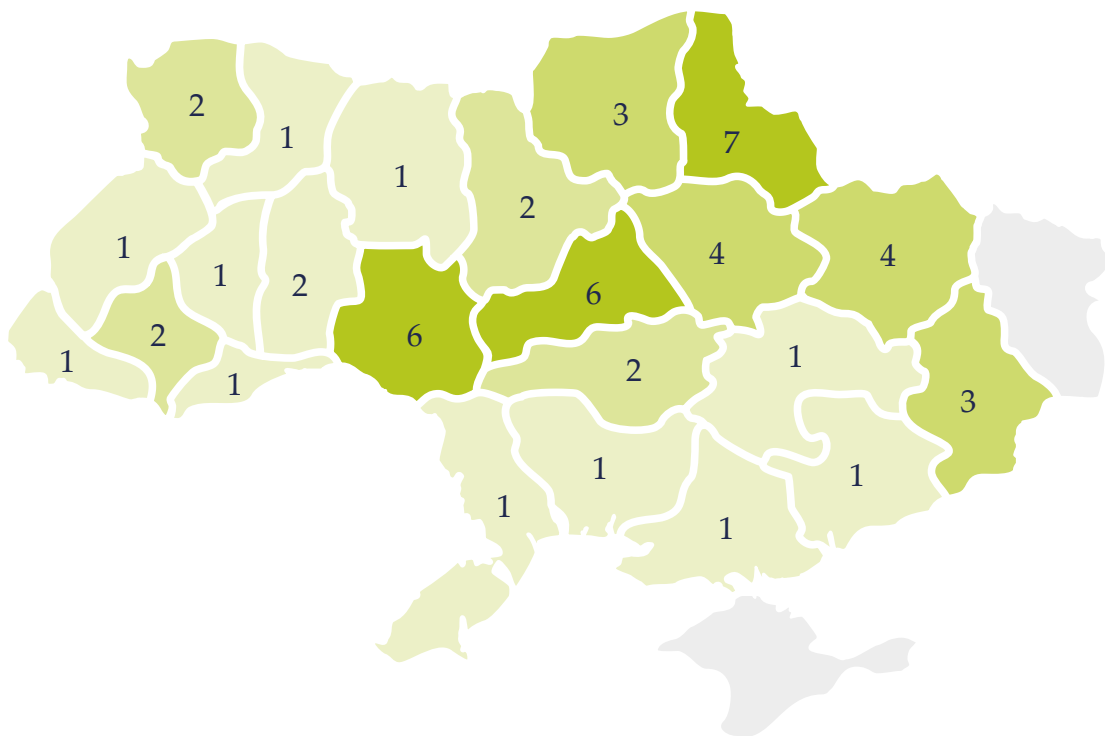
Карта 4-19.
Зареєстровані в ММ лабораторії у 2022 році в розрізі областей

Карта 4-20.
Зареєстровані в ММ лабораторії у 2023 році в розрізі областей

У 2024 році на проведення досліджень зразків сирого молока Держпродспоживслужбою було уповноважено та зареєстровано в ММ ще 2 лабораторії: Красноградську міжрайонну державна лабораторію Держпродспоживслужби (Харківська обл.) та відділ у м. Шепетівка Хмельницької регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби (Хмельницька обл.).

Кількість лабораторій, зареєстрованих в ММ на проведення досліджень зразків сирого молока в межах ПКСМ на кінець 2024 року становила 54 лабораторії у 23 областях України. Найбільша кількість зареєстрованих у ММ лабораторій розташована у Сумській, Черкаській, Вінницькій, Полтавській, Харківській областях (див. карту 4-21).

Карта 4-21.

Зареєстровані в ММ лабораторії у 2024 році в розрізі областей

Законодавство вимагає проведення досліджень сирого молока на критерії, які є обов'язковими для контролю в уповноваженій компетентним органом за цим напрямом лабораторії. Така лабораторія повинна бути обов'язково акредитованою на відповідність вимогам стандарту ДСТУ ISO 17025 та щороку брати участь у раундах професійного тестування за відповідними видами досліджень, які організовані референс-лабораторією або нерезидентом, акредитованим на відповідність вимогам ДСТУ EN ISO/IEC 17043:2017 (EN ISO/IEC 17043:2010; ISO/IEC 17043:2010, IDT).

У 2024 році не виконували дослідження в межах ПКСМ лабораторії, зареєстровані в ММ, проте позбавлені Держпродспоживслужбою уповноваження у зв'язку із вагомими причинами: знаходяться в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні)¹⁷, ліквідовані в процесі реорганізації/оптимізації лабораторної мережі Держпродспоживслужби¹⁸, позбавлені атестату акредитації на відповідність вимогам стандарту ДСТУ ISO 17025¹⁹:

- Козятинська міжрайонна державна лабораторія Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Вінницька обл.),
- Немирівська міжрайонна державна лабораторія Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Вінницька обл.),
- Донецька регіональна державна лабораторія Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Донецька обл.),
- Бахмутська міжрайонна державна лабораторія Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Донецька обл.),
- Слов'янська міжрайонна державна лабораторія Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Донецька обл.),
- Баришівська міжрайонна державна лабораторія Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Київська обл.),
- Олександрівська міжрайонна державна лабораторія Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Кіровоградська обл.),

¹⁷ Відповідно до наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України 22 грудня 2022 року №309 більшість територіальних громад розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), тому інформація відсутня (ІВ)

¹⁸ Відповідно до наказу Держпродспоживслужби від 07 жовтня 2022 року №415 «Про реорганізацію деяких державних установ, що належать до сфери управління Держпродспоживслужби»; наказу Держпродспоживслужби від 24 липня 2024 року №475 «Про реорганізацію районних, міжрайонних державних лабораторій Держпродспоживслужби»

¹⁹ <https://dpss.gov.ua/bezpechnist-harchovih-produktiv-ta-veterinarna-medicina/p-laboratorij/perelik-akreditovanih-laboratorij-referens-laboratorij-yaki-pozbavleni-upovnovazhennya>

- Богодухівська міжрайонна державна лабораторія Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Харківська обл.),
- Куп'янська районна державна лабораторія ветеринарної медицини (Харківська обл.),
- Херсонська регіональна державна лабораторія ім. професора Л.С. Ценковського Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Херсонська обл.).

Також у звітному році не надходили зразки сирого молока до Закарпатської та Харківської регіональних державних лабораторій Держпродспоживслужби.

Наказом Мінагрополітики №118/2019 встановлюються референс-методи для перевірки відповідності молока на ЗБЗ, КСК, ІНГ та ТЗ. Також запроваджується мінімальна періодичність досліджень на ці показники.

Інформація щодо методів лабораторних досліджень сирого молока уповноважених Держпродспоживслужбою лабораторій за цими показниками, зареєстрованих в ММ, наведено на офіційному веб-сайті Держпродспоживслужби у підрозділі «Уповноважені лабораторії»²⁰ розділу «Програма контролю сирого молока»¹³ та в цьому звіті на карті 4-22.

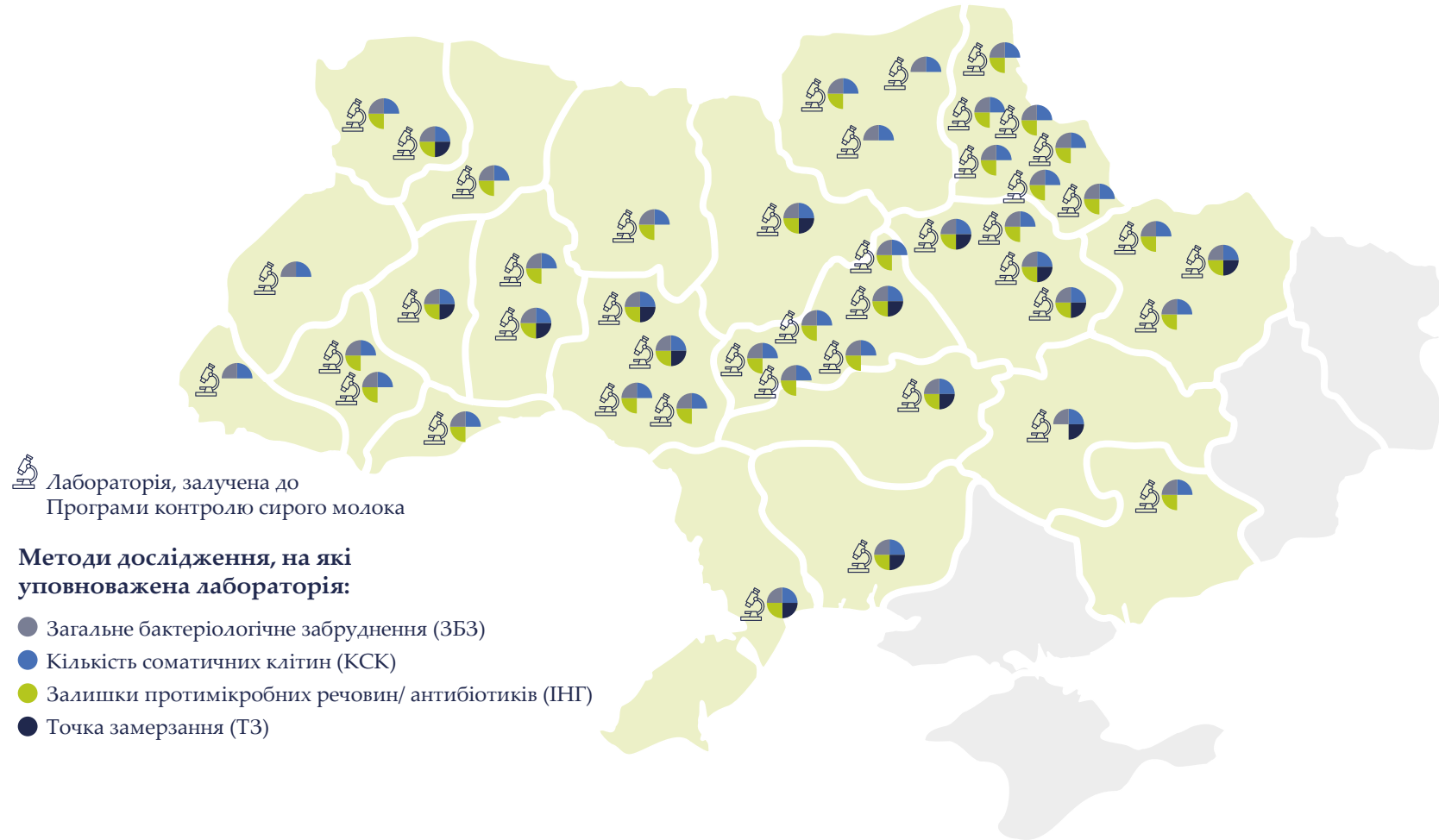
Загалом дослідження у 2024 році були проведені у 42 лабораторіях Держпродспоживслужби регіонального (19) та міжрайонного рівнів (23) у 20 областях України із зареєстрованих у ММ 54 лабораторій.

²⁰ <https://dpss.gov.ua/bezpechnist-harchovih-produktiv-ta-veterinarna-medicina/prohrama-kontroliu-syroho-moloka/upovnovazheni-laboratorii>

Карта 4-22.

Активні лабораторії²¹, зареєстровані у ММ, у розрізі областей

КАРТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ КОНТРОЛЮ СИРОГО МОЛОКА У 2024 Р.

²¹ Активні лабораторії – користувачі програмного забезпечення «Молочний модуль», яким надано статус «Активний», до яких направлялись зразки сирого молока для проведення досліджень (випробувань) в межах ПКСМ.

У таблиці 4-1 представлені зведені дані щодо кількості АВЗ, які надійшли разом із зразками молока до уповноважених лабораторій у 2024 році в розрізі показників, проведення досліджень на які регламентовано наказом Мінагрополітики №118/2019.

Таблиця 4-1.

Кількість АВЗ сирого молока, що надійшли до уповноважених лабораторій у розрізі показників, регламентованих законодавством

Область	Назва лабораторії	КСК	ЗБЗ	ТЗ	ІНГ	Всього
Вінницька	Вінницька регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	386	616	43	59	1104
	Хмільницька міжрайонна державна лабораторія Держпродспоживслужби	323	639	238	238	1438
	Бершадська міжрайонна державна лабораторія Держпродспоживслужби	144	268	105	108	625
	Тульчинська міжрайонна державна лабораторія Держпродспоживслужби	389	751	283	283	1706
Волинська	Волинська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	283	497	204	235	1219
	Володимирська філія Волинської регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби	62	111	0	30	203
Дніпропетровська	Дніпропетровська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	141	183	102	0	426
Житомирська	Житомирська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	210	370	0	0	580
Запорізька	Запорізька регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	40	76	0	27	143
Івано-Франківська	Івано-Франківська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	78	155	0	78	311
	Калуський відділ Івано-Франківської регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби	0	45	0	20	65
Київська	Центральна випробувальна державна лабораторія Держпродспоживслужби в Київській області та м. Києві	108	142	90	92	432
Кіровоградська	Кіровоградська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	134	148	1	40	323
Львівська	Пустомитівська міжрайонна державна лабораторія Держпродспоживслужби	157	154	0	0	311
Миколаївська	Миколаївська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	547	1068	547	547	2709
Одеська	Одеська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	83	169	0	66	318
Полтавська	Регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби в Полтавській області	461	789	311	242	1803
	Пирятинське відділення Регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби в Полтавській області	668	1328	585	667	3248
	Шишацьке відділення Регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби в Полтавській області	456	905	452	456	2269

Область	Назва лабораторії	КСК	ЗБЗ	ТЗ	ІНГ	Всього
Полтавська	Миргородська районна лабораторія Регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби в Полтавській області	281	558	0	279	1118
Рівненська	Рівненська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	199	329	0	32	560
Сумська	Сумська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	140	283	0	151	574
	Путивльський діагностичний відділ Сумської регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби	150	299	0	151	600
	Конотопський діагностичний відділ Сумської регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби	158	315	0	157	630
	Роменський діагностичний відділ Сумської регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби	154	307	0	154	615
	Лебединський діагностичний відділ Сумської регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби	148	297	0	149	594
	Шосткинський діагностичний відділ Сумської регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби	88	175	0	87	350
	Охтирський діагностичний відділ Сумської регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби	106	204	0	98	408
Тернопільська	Тернопільська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	368	670	221	221	1480
Харківська	Красноградська міжрайонна державна лабораторія Держпродспоживслужби	104	196	0	100	400
Хмельницька	Хмельницька регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	321	596	216	212	1345
	відділ в м. Шепетівка Хмельницької регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби	26	56	0	11	93
Черкаська	Черкаська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	55	76	14	14	159
	Жашківська відділ Уманської районної державної лабораторії	160	321	0	160	641
	Уманська районна державна лабораторія Держпродспоживслужби	166	258	0	101	525
	Золотоніська районна державна лабораторія Держпродспоживслужби	82	161	0	81	324
	Звенигородська районна державна лабораторія Держпродспоживслужби	29	40	0	29	98
	Христинівський відділ Уманської районної державної лабораторії Держпродспоживслужби	72	217	0	132	421
Чернівецька	Чернівецька регіональна державна лабораторії Держпродспоживслужби	48	95	0	31	174
Чернігівська	Чернігівська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби	351	699	0	0	1050
	Новгород- Сіверська міжрайонна державна лабораторія Держпродспоживслужби	216	422	0	0	638
	Ніжинська міжрайонна державна лабораторія Держпродспоживслужби	464	930	0	0	1394

Отже, найбільшу кількість досліджень сирого молока було проведено лабораторіями Полтавської, Вінницької, Сумської та Чернігівської областей.

Найактивнішими учасниками реалізації ПКСМ є лабораторії Полтавської області (Пирятинське та Шишацьке відділення Регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби в Полтавській області, Регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби в Полтавській області), Миколаївська регіональна лабораторія Держпродспоживслужби, Тернопільська регіональна лабораторія Держпродспоживслужби, лабораторії Вінницької області (Хмільницька та Тульчинська міжрайонні державні лабораторії Держпродспоживслужби), Хмельницька регіональна лабораторія Держпродспоживслужби та Ніжинська міжрайонна державна лабораторія Держпродспоживслужби у Чернігівській області. Вперше в цьому році до проведення досліджень зразків сирого молока в межах ПКСМ долучилися відділ у м. Шепетівка Хмельницької регіональної державної лабораторії Держпродспоживслужби та Христинівський відділ Уманської районної державної лабораторії Держпродспоживслужби (Черкаська обл.).

На жаль, лабораторії Донецької, Луганської областей не відновили свою діяльність після початку повномасштабного вторгнення. Також дослідження не проводяться Закарпатською регіональною лабораторією Держпродспоживслужби із невідомих причин.

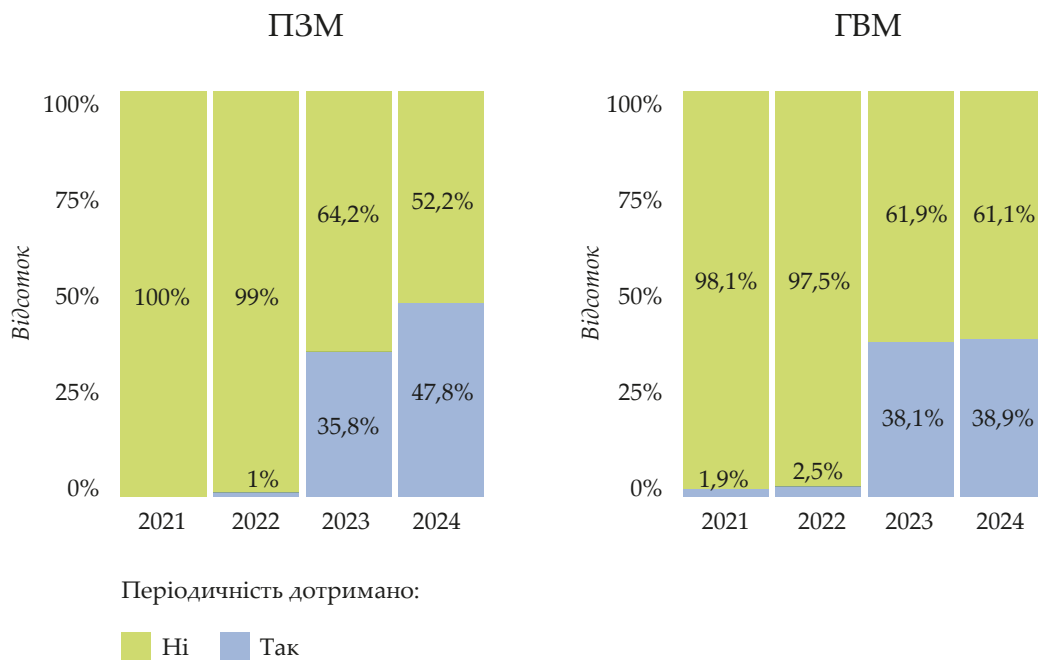
Усього за результатами аналізу витягу з ММ «Відбір зразків та транспортування/АВЗ» у 2024 році за 786 ОР було належно зареєстровано, збережено та відправлено до лабораторії АВЗ. Слід зазначити, що не всі ОР регулярно досліджують зразки із визначеною періодичністю. Спостерігається позитивна динаміка щодо дотримання ОР впровадження процедур періодичної перевірки сирого молока на визначені законодавством показники (див. гістограми 4-3 – 4-5), проте цей показник потребує удосконалення. Так, у 2024 році вимогу законодавства щодо періодичності відбору зразків, а саме:

- відбір зразків на ЗБЗ із частотою щонайменше двічі на місяць було виконано лише 47,8% зареєстрованими у ММ ПЗМ та 38,9% зареєстрованими у ММ ГВМ;
- відбір зразків на КСК із частотою щонайменше один зразок на місяць було виконано лише 56,5% зареєстрованими у ММ ПЗМ та 45,5% зареєстрованими у ММ ГВМ;

- відбір зразків на ІНГ із частотою щонайменше двічі на місяць було виконано лише 66,7% зареєстрованими у ММ ПЗМ та 64,3% зареєстрованими у ММ ГВМ.

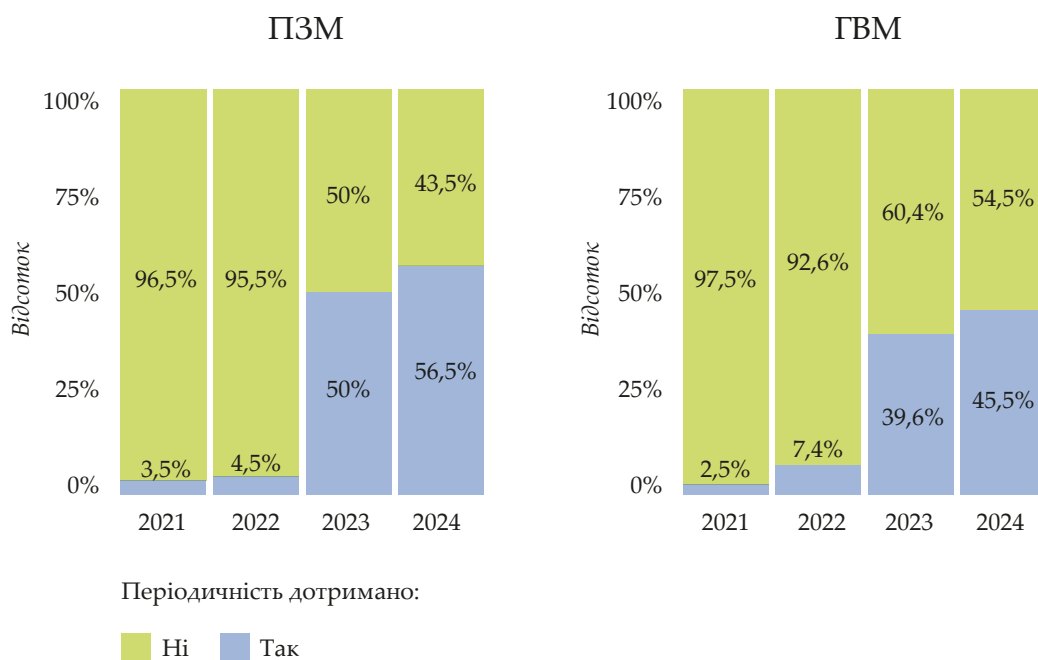
Гістограма 4-3.

Кількість ОР, у яких відбір зразків на ЗБЗ здійснювався щомісяця із частотою щонайменше два зразки на місяць, за період 2021–2024 років

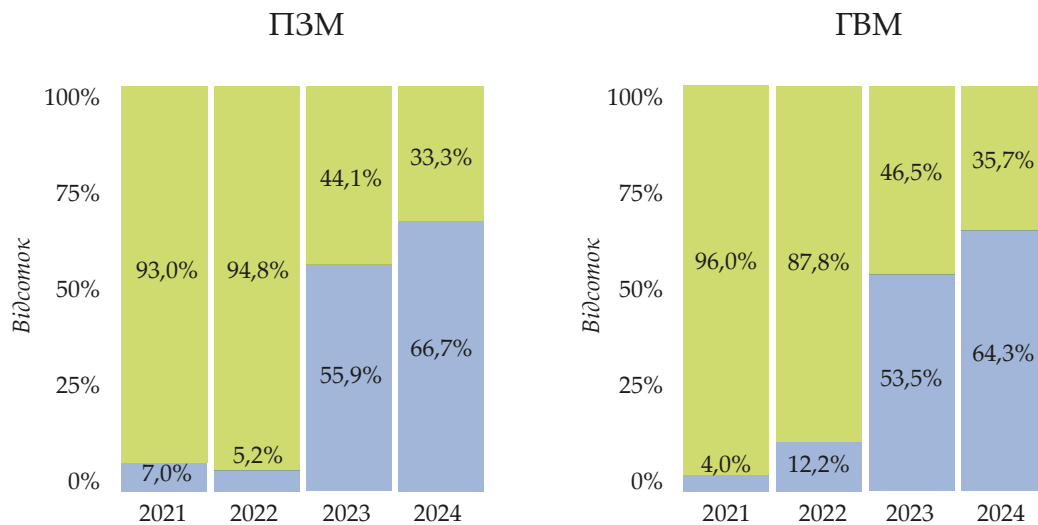
Гістограма 4-4.

Кількість ОР, у яких відбір зразків на КСК здійснювався щомісяця із частотою щонайменше один зразок на місяць, за період 2021–2024 років

Гістограма 4-5.

Кількість ОР, у яких відбір зразків на ІНГ здійснювався щомісяця із частотою щонайменше один зразок на місяць, за період 2021–2024 років

Зокрема, протягом 2024 року було зареєстровано 16951 АВЗ, у тому числі 15918 актів з метою дослідження зразків сирого молока на ЗБЗ, 8556 актів – для дослідження зразків на КСК, 5538 – на ІНГ та 3412²². З початку запровадження ПКСМ спостерігається позитивна динаміка щодо кількості відібраних зразків за всіма показниками, регламентованими національним законодавством. Детальна інформація представлена у таблиці 4-2.

Таблиця 4-2.

Кількість зареєстрованих АВЗ у період імплементації пілотного проєкту та розгортання Програми контролю сирого молока по роках

Кількість актів відбору зразків	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Усього, у тому числі на:	80	594	4037	8620	12401	16951
ЗБЗ	71	539	3885	8312	11981	15918
КСК	51	307	2076	4514	6410	8556
ІНГ	50	232	135	636	2666	5538
ТЗ	51	307	169	139	1113	3412

Кількість відібраних зразків сирого молока на ЗБЗ та КСК зроста порівняно з попереднім роком у 1,3 раза, а від початку старту пілотного проєкту (2019 р.) ця цифра зростає по ЗБЗ – у 224,2 раза, а по КСК – у 167,8

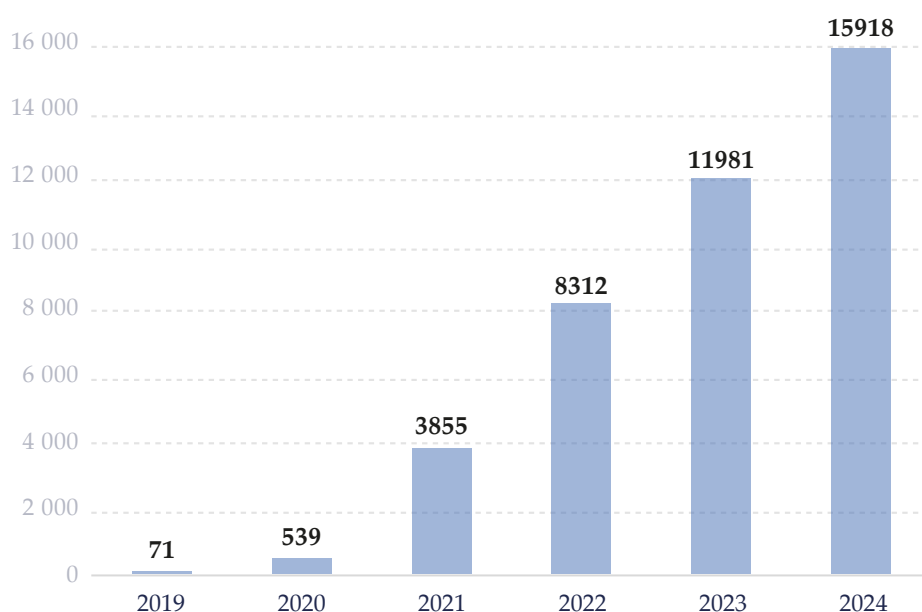
²² При оформленні АВЗ може бути проведено дослідження як на один показник, так і на декілька.

раза. Найбільшу кількість досліджень сирого молока на ЗБЗ та КСК у 2024 році було проведено лабораторіями Полтавської, Вінницької, Сумської, Чернігівської, Черкаської, Хмельницької, Тернопільської та Волинської областей.

Інформація щодо кількості зареєстрованих АВЗ для проведення досліджень молока на ЗБЗ та КСК по роках та в розрізі кожної області представлена на гістограмах 4-6, 4-7 та 4-8, 4-9 відповідно.

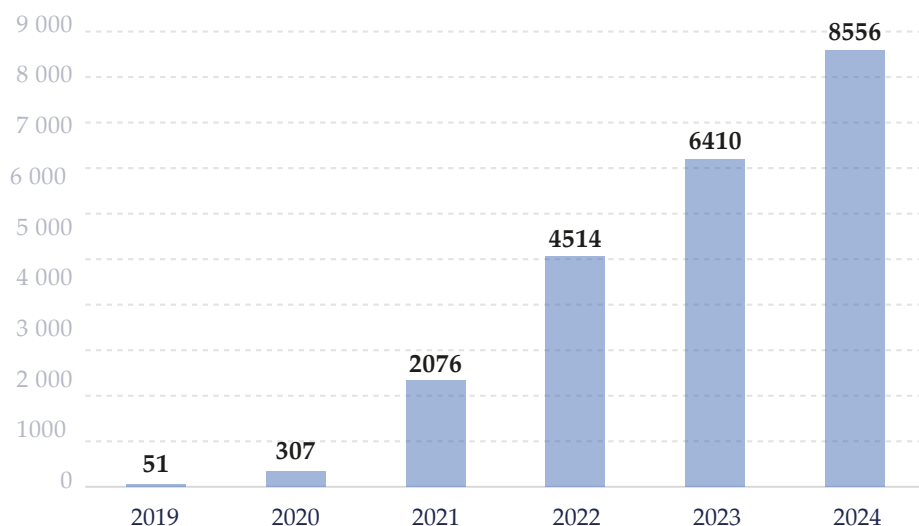
Гістограма 4-6.

Кількість зареєстрованих АВЗ для проведення досліджень молока на ЗБЗ за 2019– 2024 роки

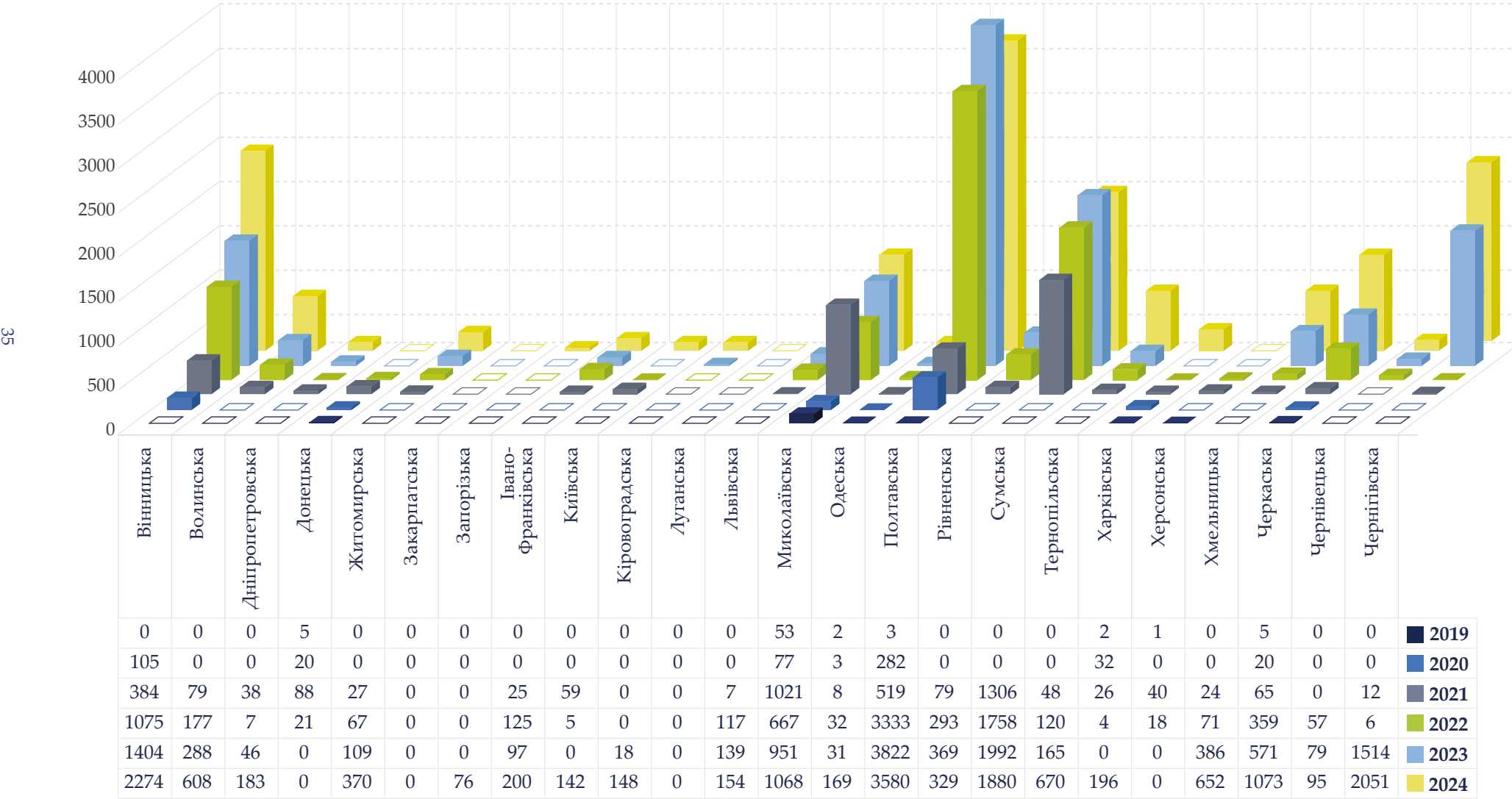
Гістограма 4-7.

Кількість зареєстрованих актів відбору зразків для проведення досліджень молока на КСК за 2019-2024 роки

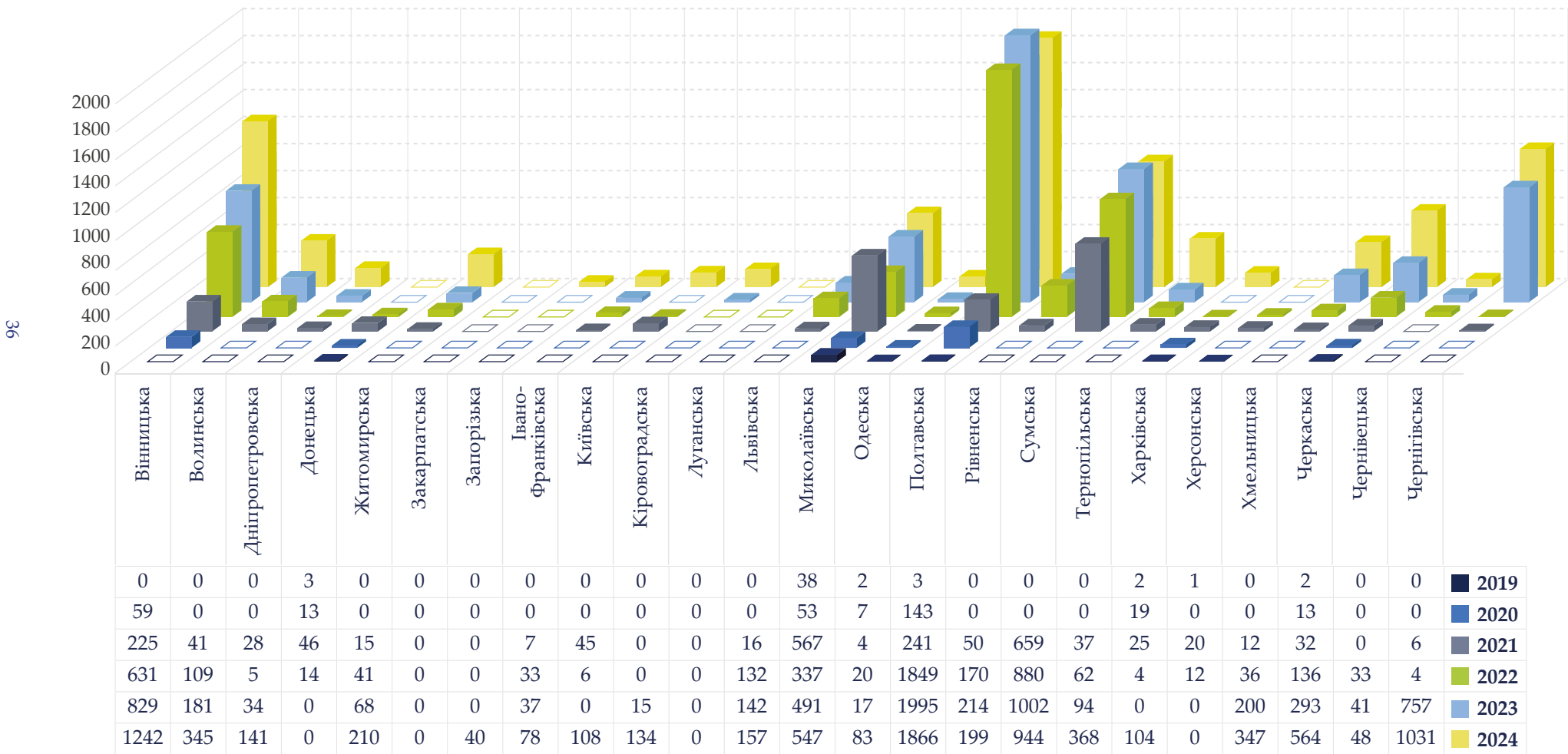
Гістограма 4-8.

Кількість зареєстрованих актів відбору зразків для проведення досліджень молока на ЗБЗ за 2019-2024 роки у розрізі областей

Гістограма 4-9.

Кількість зареєстрованих актів відбору зразків для проведення досліджень молока на КСК за 2019-2024 роки у розрізі областей

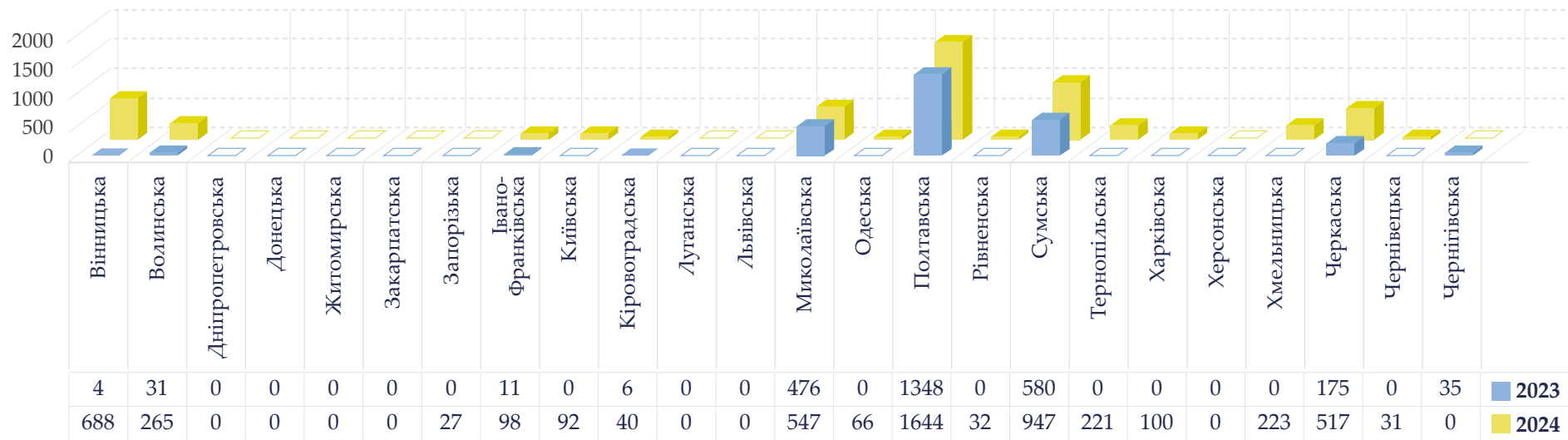

Інформація щодо кількості зареєстрованих АВЗ для проведення досліджень молока на ІНГ за 2024 рік у розрізі областей порівняно з минулим (2023) роком представлена на гістограмі 4-10. Кількість ОР, у яких відбирались зразки на ІНГ у 2024 році становить 507, у двічі більша у порівнянні із минулим роком. У звітному році значно зросла кількість АВЗ на цей показник – у 2,1 раза порівняно із попереднім роком, а із 2022 роком – у 8,5 раза. У 2024 році дослідження на ІНГ проводились лабораторіями 16 областей, порівняно з 2023 роком – лабораторії 9 областей. У 2024 році до проведення цих досліджень доєднались лабораторії Запорізької, Київської, Одеської, Рівненської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької та Чернівецької областей. Регулярний відбір зразків молока протягом усього року для проведення досліджень на залишки протимікробних речовин/антибіотиків здійснювався у ОР Миколаївської, Полтавської, Сумської, Вінницької областей.

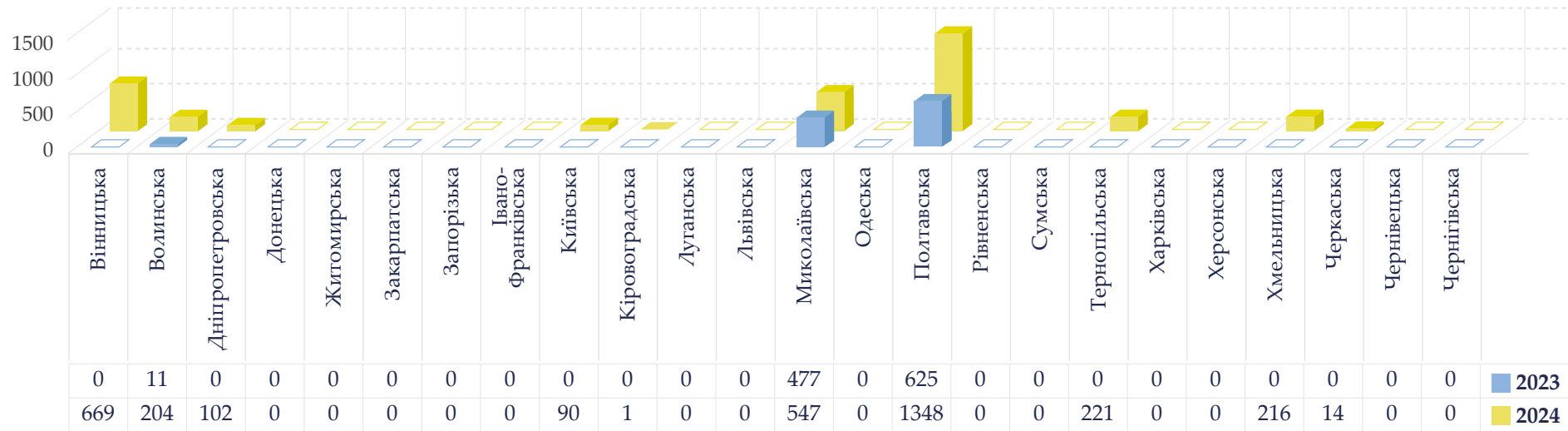
Щодо ТЗ, то ситуація із минулим роком не змінилась, як і в 2023 році у ОР лише із 9-ти областей (Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Київської, Миколаївської, Полтавської, Тернопільської, Хмельницької та Черкаської областей) проводився відбір зразків у 2024 році. Кіровоградською регіональною державною лабораторією Держпродспоживслужби у звітному році проведено лише одне дослідження сирого молока на цей показник. В інших областях дослідження на ТЗ поки що не запроваджені. У звітному році оформлено 3412 АВЗ для дослідження молока на ТЗ – це у 3,1 раза більше порівняно із попереднім роком (див. гістограму 4-11) та у 67 рази більше від початку реалізації пілотного проєкту у 4-х областях.

Окрім цього, було проаналізовано кількість зареєстрованих АВЗ для проведення досліджень молока на ЗБЗ (гістограма 4-12), КСК (гістограма 4-13), ІНГ (гістограма 4-14) та ТЗ (гістограма 4-15) у 2024 році у розрізі місяців. При оцінюванні загальної кількості зареєстрованих актів по всіх областях протягом року спостерігається схожа динаміка: поступове нарощування кількості відібраних зразків з початку і до кінця року, що пов'язано із збільшенням кількості зареєстрованих ОР. Лише в серпні кількість зразків сирого молока була помітно нижчою порівняно з липнем та вереснем.

Гістограма 4-10.
 Кількість зареєстрованих АВЗ для проведення досліджень молока на ІНГ за 2023-2024 роки

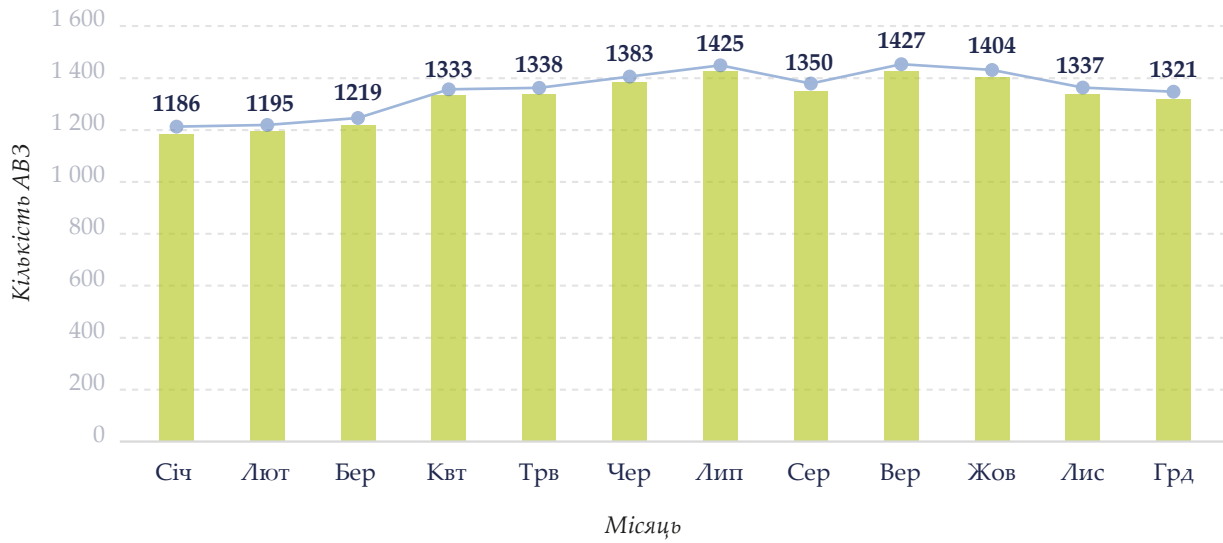

Гістограма 4-11.
 Кількість зареєстрованих АВЗ для проведення досліджень молока на ТЗ за 2023-2024 роки

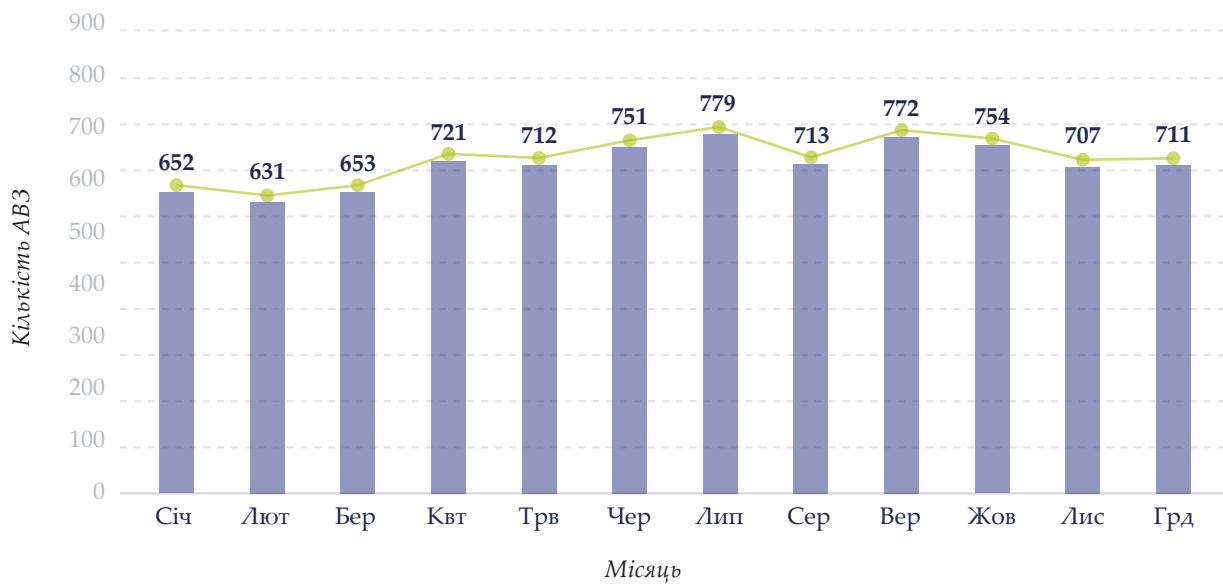
Гістограма 4-12.

Кількість АВЗ на ЗБЗ по Україні у 2024 у розрізі місяців

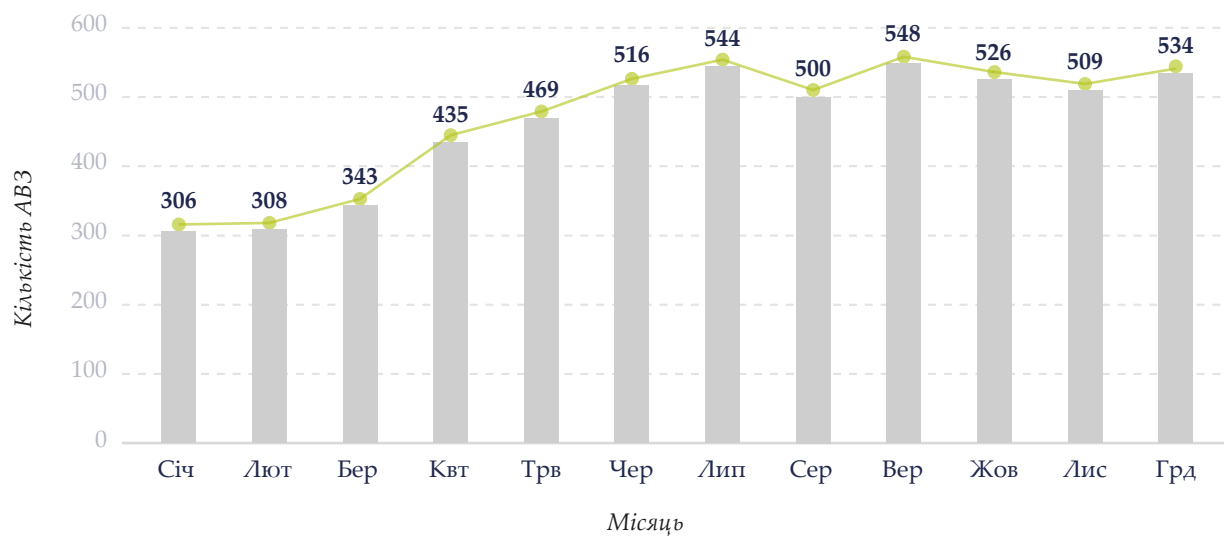
Гістограма 4-13.

Кількість відібраних зразків молока на КСК по Україні у 2024 у розрізі місяців

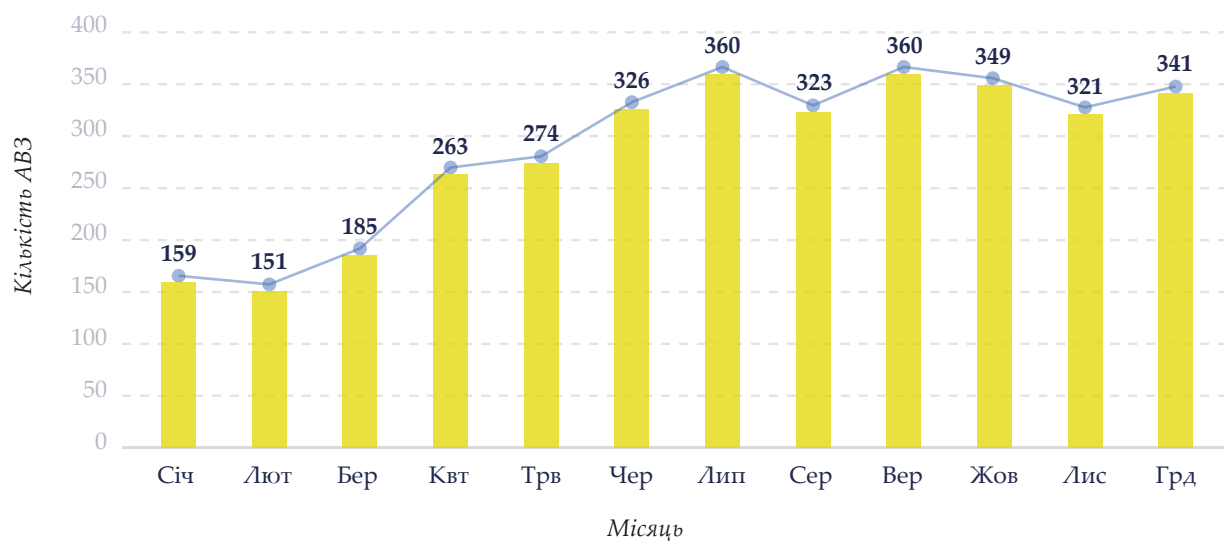
Гістограма 4-14.

Кількість відібраних зразків молока на ІНГ по Україні у 2024 у розрізі місяців

Гістограма 4-15.

Кількість відібраних зразків молока на ТЗ по Україні у 2024 у розрізі місяців

Якщо оцінювати ситуацію по областях у цілому, то зразки сирого молока у 2024 році не відбиралися у ОР із 4 областей України: Донецької, Закарпатської, Луганської та Херсонської.

Такі області, як Київська, Харківська, відновили впровадження ПКСМ (періодичний відбір зразків сирого молока та їх дослідження на визначені показники) після початку повномасштабного вторгнення.

Уперше від початку розгортання ПКСМ на базі програмного забезпечення ММ на всі області відбір зразків сирого молока та їх дослідження в уповноважених лабораторіях розпочався у Запорізькій області.

4.2. Оцінка результатів лабораторних досліджень

Лабораторні дослідження зразків сирого молока за звітний період виконувалися за показниками, регламентованими наказом Мінагрополітики №118/2019 та наявних функції у ММ, а саме:

- загальне бактеріологічне забруднення (ЗБЗ) – кількість мікроорганізмів (КУО) в 1 мл за температури 30°C – щонайменше двічі на місяць;
- кількість соматичних клітин (КСК) у 1 мл молока – щонайменше один раз на місяць;
- залишки протимікробних речовин / антибіотиків (ІНГ) – щонайменше один раз на місяць скринінговими методами
- точка замерзання (ТЗ) – з частотою, визначеною ОР.

У таблиці 4-3 наведені для порівняння усереднені значення показників за звітний період та у динаміці з урахуванням минулих періодів (від старту пілотного проекту з запровадження ПКСМ).

Після суттєвого зростання кількості проведених досліджень у 2023 році на понад 40%, у 2024 році кількість досліджень продовжила зростати відповідно до подальшого розгортання ПКСМ в областях і становила 33374, що вже на 51% більше порівняно з минулим роком. При цьому середні показники рівня ЗБЗ та КСК залишаються нижчими за допустимі рівні для критеріїв відповідності сирого молока від корів, встановлені наказом Мінагрополітики №118/2019, а саме:

- ЗБЗ – не більше ніж 500 000 КУО/мл;
- КСК – не більше ніж 500 000 клітин/мл.

Кількість досліджень з визначення наявності ІНГ зросла у два рази, на показник для оцінки ТЗ – у три рази.

Таблиця 4-3.

Середні значення показників за результатами впровадження Програми контролю сирого молока, 2019-2024 рр.

Показник	2019		2020		2021		2022		2023		2024	
	Усього зразків	Значення показника	Усього зразків	Значення показника	Усього зразків	Значення показника	Усього зразків	Значення показника	Усього зразків	Значення показника	Усього зразків	Значення показника
(1) Кількість мікроорганізмів за 30°C, КУО/мл	71	368049 ^a	539	144400 ^a	3837	235359 ^b	8316	215506 ^b	11981	185796 ^b	15917	147628 ^b
(2) Кількість соматичних клітин, клітин/мл	51	218544 ^a	309	205235 ^a	2043	222044 ^b	4523	226801 ^b	6410	212062 ^b	8556	19992 ^b
(3) Наявність інгібіторів	50	0	232	0	135	0	636	0	2644	0,08	5490	0,22
(4) Точка замерзання,°C	51	-0,524 ^b	307	-0,524 ^b	169	-0,526 ^b	139	-0,565	1113	-0,560	3412	-0,553 ^b

^a Середня геометрична величина усіх фактичних значень

^b Середня арифметична величина усіх фактичних значень

У зв'язку з суттєвим зростанням масиву даних для оцінювання всіх значень було застосовано програмний продукт R, що автоматизувало процес аналізування даних. Так, описові статистичні показники рівня ЗБЗ представлено у таблиці 4-4.

Таблиця 4-4.

Аналіз результатів досліджень рівня ЗБЗ у 2024 р.

(1) Кількість мікроорганізмів за 30°C, КУО/мл	
Показник	Значення
Кількість зразків	15917
Кількість значень	15195
0.10-процентиль	30000
0.25-квантиль	64000
Медіана	93000
0.75-квантиль	172000
0.90-процентиль	308000
(1) Середнє арифметичне значення	147628
Стандартне відхилення	247833

Не всі результати лабораторних досліджень були взяті для обрахунку усереднених показників (неправильно внесені значення, а саме значення вказані без урахування розряду тисяч, дублювання АВЗ (повторні реєстрації ОР і невчасні деактивації) відсутні та не верифіковані дані, значення дорівнюють нулю, викиди – значення менше 5000 КУО/мл): з 15 917 досліджених зразків для підрахунку усереднених показників за рік було відібрано 15 195.

Якщо мінімальне значення ЗБЗ зафіксоване на рівні 5000 КУО/мл, то максимальне – фактичний результат – 13 500 000 КУО/мл. Оскільки значення є аномально великими та низькими, важливо здійснити ширший статистичний аналіз. Так, при розташуванні 15 195 вибраних значень ЗБЗ у зростаючому порядку, середина такого ранжованого ряду становить 93 000 КУО/мл (це є медіана). У звітному 2024 році 50% усіх значень ЗБЗ не перевищували показник 93 000 КУО/мл, а у 2023 році такий показник становив 124 545 КУО/мл. Якщо відсікти ще 10% найменших значень, то їх значення залишаться на рівні 30 000 КУО/мл (0.10-процентиль) та відсікти таку ж кількість найбільших значень ЗБЗ, то 90% значень знаходяться нижче рівня 308 000 КУО/мл (0.90-процентиль). У 2023 році 0.10-процентиль становив 39 000 КУО/мл, а 0.90-процентиль – 370 000 КУО/мл.

Для більшої стійкості статистичного аналізу річних показників рівня ЗБЗ використані показники нижнього (0.25-квантиль) та верхнього (0.75-квантиль) квантилів. Міжквартильний розмах знаходиться між значенням 64 000 та 172 000 КУО/мл. Значення стандартного відхилення становить 247 833 КУО/мл і свідчить про те, що значення розподілені далеко щодо їх середнього значення (арифметичного), що становить 147 628 КУО/мл. Фактична кількість досліджених зразків (таблиця 4-5), результати яких перевищують допустимі рівні (>500 000 КУО/мл), становить 209, частка яких у загальному вимірі становить 1,4%.

Таблиця 4-5.

Частка результатів досліджень рівня ЗБЗ, що перевищують допустимі рівні значення у 2024 р.

	Кількість досліджень	В т.ч. з невідповідностями*	
		Фактична кількість	Частка, %
За звітний рік	15195	209	1,4

* Фактичне значення перевищує допустимий рівень значення (>500 000 КУО/мл)

Описові статистичні показники рівня КСК у звітному періоді, що представлені у таблиці 4-6, розраховані з урахуванням значень результатів досліджень 7888 зразків сирого молока, решта 668 значень (неправильно внесені, неверифіковані дані, викиди, дані менше 10 000 клітин/мл) не бралися до уваги. Середнє значення рівня КСК у 2024 році становить 199 923 клітин/мл (у 2023 році – 212 062 клітин/мл). При цьому значення стандартного відхилення становить 167 619 клітин/мл.

Таблиця 4-6.

Аналіз результатів досліджень рівня КСК у 2024 р.

(2) Кількість соматичних клітин, клітин/мл	
Показник	Значення
Кількість зразків	8556
Кількість значень	7888
0.10-процентиль	45000
0.25-квантиль	103000
Медіана	183000
0.75-квантиль	260000
0.90-процентиль	370300
(2) Середнє арифметичне значення	199923
Стандартне відхилення	167619

Медіана, що відокремлює половину ряду даних, знаходиться на рівні 193 000 клітин/мл, що майже не відрізняється від цього середнього значення у 2023 році. Найменших 10% значень не перевищують рівень 45 000 клітин/мл (0.10-процентиль) та 10% найбільших значень КСК перевищують показник у 370 300 клітин/мл (0.90-процентиль). Показники нижнього (0.25-квантиль) та верхнього (0.75-квантиль) квантилів становлять відповідно 103 000 та 260 000 клітин/мл.

Усього у 2024 році значення результатів досліджень 106 зразків перевищують 500 000 клітин/мл, що становить 1,3% від загальної кількості вибраних значень (див. таблицю 4-7). Це незначне зростання порівняно з 2023 роком, коли кількість невідповідностей становила 77 (1,2%).

Таблиця 4-7.

Частка результатів досліджень рівня КСК, що перевищують допустимі рівні значення у 2024 р.

	Кількість досліджень	У т.ч. з невідповідностями*	
		Фактична кількість	Частка, %
За звітний рік	7888	106	1,3

* Фактичне значення перевищує допустимі рівні значення (>500 000 клітин/мл)

Дослідження на вимірювання ТЗ виконувалися на замовлення ОР за визначеною ним періодичністю.

Загальна кількість зразків для дослідження на показник «Точка замерзання» у 2024 році становить 3412, з яких 3243 результатів бралися до уваги для підрахунку середнього арифметичного значення, що становить $-0,560^{\circ}\text{C}$. Варто зазначити, що 169 значень не бралися до уваги при аналізі даних, оскільки вказувався у результатах нуль, або значення були нижче $-0,560^{\circ}\text{C}$, або вище ніж $-0,400^{\circ}\text{C}$. Значення медіани, що відокремлює більшу і меншу половину вибірки, становить $-0,548^{\circ}\text{C}$ (див. таблицю 4-8).

Таблиця 4-8.

Аналіз результатів досліджень на показник точки замерзання у 2024 р.

Точка замерзання, $^{\circ}\text{C}$	
Показник	Значення
Кількість зразків	3412
Кількість значень	3243
(2) Середнє арифметичне значення	$-0,553$

Точка замерзання, °C	
Показник	Значення
Стандартне відхилення	0,024
0.10-процентиль	-0,588
0.25-квантиль	-0,571
Медіана	-0,548
0.75-квантиль	-0,533
0.90-процентиль	-0,525

У 2024 році досліджено 5 489 зразків на наявність ІНГ, з яких 12 досліджень мали позитивний результат. Частка зразків з невідповідністю становить 0,22% від загальної кількості значень (див. таблицю 4-9).

Таблиця 4-9.

Частка результатів досліджень на наявність інгібіторів з невідповідністю у 2024 р.

	Кількість досліджень	У т.ч. з невідповідностями*	
		Фактична кількість	Частка, %
За звітний рік	5489	12	0,22

* Виявлено ІНГ

Загалом кількість досліджень за усіма показниками в ПКСМ у 2024 році зросла до 33 374, що на 51% більше порівняно з 2023 роком, коли було проведено 22 148 досліджень. Зокрема, кількість досліджень на показник ЗБЗ збільшилася на 33%, КСК – на 33%, ІНГ – на 108%, ТЗ – на 207%.

Значне зростання кількості досліджень прямо відобразилося на зростанні фактичної кількості досліджених зразків, результати яких перевищують встановлені національним законодавством допустимі рівні, зокрема щодо наявності ІНГ в молоці, а у відсотковому значенні за показниками КСК і ЗБЗ такого зростання не спостерігається. Так, щодо ЗБЗ частка результатів досліджень, що перевищують допустимі рівні, залишається на рівні 1,4%. Щодо КСК, то частка результатів досліджень, що перевищують допустимі рівні, зросла і становить 1,3% (у 2022 році – 0,7%, у 2023 році – 1,2%). Варто також зазначити, що при порівнянні усереднених показників з встановленими критеріям у ЄС, то 90% усіх результатів дослідження на показник КСК у 2024 році повністю відповідають встановленим лімітам у ЄС (менше 400 000 клітин/мл). Щодо рівня ЗБЗ, то лише 50% результатів не перевищують встановлені у ЄС допустимі рівні (100 000 КУО/мл).

5. ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ КОНТРОЛЮ СИРОГО МОЛОКА НА РІВНІ ОБЛАСТЕЙ

Дорученням в.о. Голови Держпродспоживслужби №01-33-1 від 05 січня 2022 року було запроваджено координацію ПКСМ на рівні всіх областей. Відповідно до Плану заходів з реалізації та координації ПКСМ, затвердженого цим же дорученням, було призначено відповідальних осіб з метою покрокового запровадження всіх необхідних заходів.

На рівні кожного ГУ Держпродспоживслужби в області є призначений адміністратор ММ, який допомагає головному державному та/або головному державному ветеринарному інспектору області в управлінні користувачами, конфігурацією основних налаштувань ММ.

У ММ кожної області зареєстровані державні інспектори та / або державні ветеринарні інспектори, до службових обов'язків яких належить здійснення заходів державного контролю, а з 26 жовтня 2023 року, відповідно до абзацу 4 частини четвертої статті 40 Закону України про контроль, ще й моніторинг упровадження процедур періодичної перевірки сирого молока та результатів лабораторних досліджень (випробувань) ОР на підконтрольній їм території.

Залежно від рівня повноважень в ММ виділяють три рівні інспекторів:

- головний інспектор, який аналізує дані, організовує та координує роботу щодо заходів контролю на національному рівні (в центральному апараті Держпродспоживслужби);
- обласний – інспектор, який аналізує дані на рівні області і координує роботу районних інспекторів;
- районний – інспектор, який аналізує дані на рівні району і здійснює інспектування ОР в районі.

Інформація щодо кількості державних інспекторів/державних ветеринарних інспекторів, зареєстрованих у ММ на рівні кожної області, зазначено в таблиці 5-1.

Кількість інспекторів районного рівня, зареєстрованих у ММ протягом 2024 року по Україні, збільшилась порівняно з 2023 роком, що свідчить про розгортання ПКСМ та залучення фахівців районного рівня, які найближче знаходяться до ОР.

Кількість ОР, за даними ГУ Держпродспоживслужби, станом на 01 січня 2025 року наведено в таблиці 5-2 та таблиці 5-3.

Попри те, що вимоги до безпечності та якості молока і молочних продуктів, визначені наказом Мінагрополітики №118/2019, обов'язкові для всіх ОР незалежно від форми власності та підпорядкування, діяльність яких пов'язана з виробництвом, переробкою та введенням в обіг молока та молочних продуктів, і не поширюються на первинне виробництво молочних продуктів, призначених для власного споживання, та їх дотримання підлягає перевірці репрезентативною кількістю зразків молока чи молозива, відібраних рандомізованим методом у місці первинного виробництва та / або зберігання молока уповноваженою компетентним органом на відбір зразків особою з метою виконання впроваджених процедур періодичної перевірки сирого молока (національної або регіональної програми контролю сирого молока із застосуванням інформаційно-комунікаційної системи компетентного органу), слід зазначити, що станом на 01 січня 2025 року лише 59,2% ГВМ зареєстровано в ММ, що на 16,4% вище по Україні до минулого року.

Також було проаналізовано по кожній області кількість поголів'я ВРХ, у тому числі корів, наявних в ГВМ та кількість поголів'я ВРХ, у тому числі корів, ГВМ, які зареєстровані в ММ та мають статус «Активний». Інформація представлена в таблиці 5-2 та на картах 5-1 та 5-2.

Таблиця 5-1.

Інформація щодо кількості державних інспекторів/державних ветеринарних інспекторів, зареєстрованих у ММ на рівні кожної області (станом на 01.01.2025)

N з/п	Область	2022		2023		2024	
		Кількість інспекторів					
		обласно- го рівня	районно- го рівня	обласно- го рівня	районно- го рівня	обласно- го рівня	районно- го рівня
1	Вінницька	2	30	3	30	2	29
2	Волинська	1	0	2	0	1	3
3	Дніпропетровська	1	4	1	3	1	0
4	Донецька ¹⁷	ІВ	ІВ	0	2	ІВ	ІВ
5	Житомирська	2	1	1	0	1	0
6	Закарпатська	2	1	1	0	1	2
7	Запорізька	2	0	2	0	1	0
8	Івано-Франківська	2	0	2	0	1	0
9	Київська	3	0	3	0	2	3
10	Кіровоградська	3	0	2	4	1	8
11	Луганська ¹⁷	ІВ	ІВ	0	1	ІВ	ІВ
12	Львівська	1	1	2	12	2	5
13	Миколаївська	2	18	2	18	2	12
14	Одеська	1	1	2	0	2	24
15	Полтавська	2	9	1	5	3	5
16	Рівненська	1	0	2	5	2	4
17	Сумська	4	28	2	30	1	25
18	Тернопільська	2	4	2	0	1	0
19	Харківська	2	8	2	9	2	10
20	Херсонська	2	3	3	2	2	1
21	Хмельницька	10	10	1	11	1	11
22	Черкаська	3	20	2	15	4	15
23	Чернівецька	1	6	2	6	1	0
24	Чернігівська	1	1	1	23	1	24
25	АР Крим ¹⁷	ІВ	ІВ	ІВ	ІВ	ІВ	ІВ
	УСЬОГО	50	145	41	176	35	181

Таблиця 5-2.

Інформація щодо кількості господарств з виробництва молока, їх статусу щодо реєстрації в ММ та активності²³ та поголів'я ВРХ, у тому числі корів, у 2024 році у розрізі областей

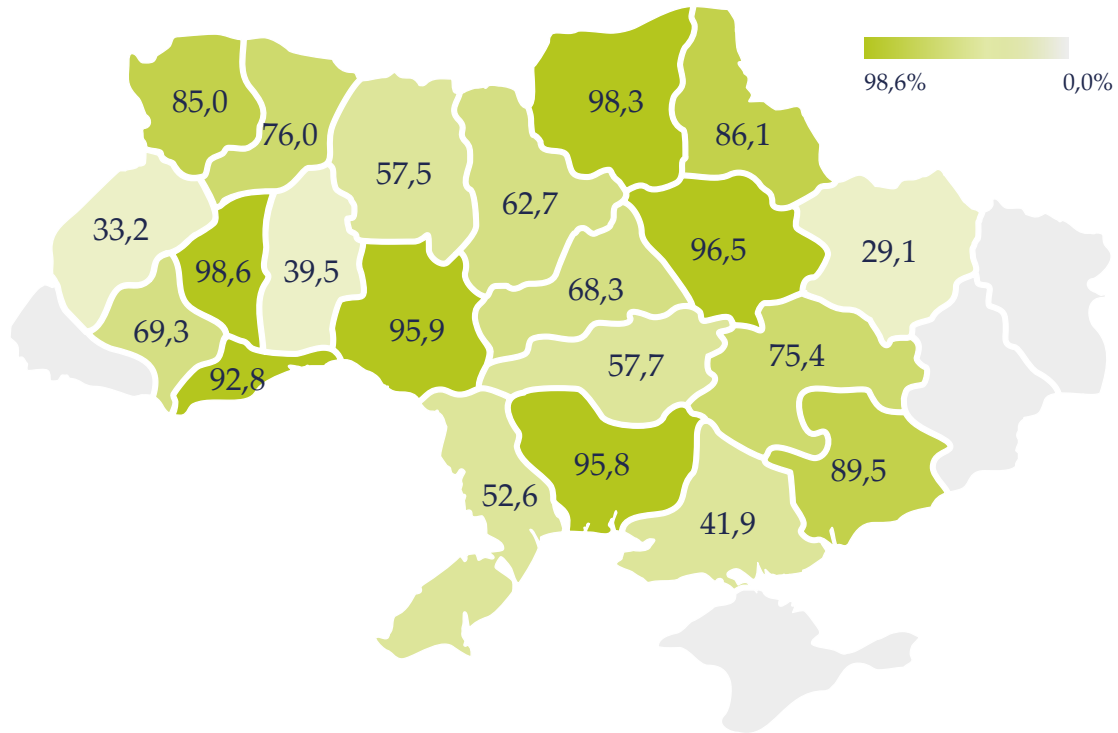
Область	Господарства з виробництва молока (ВРХ)			Поголів'я ВРХ, голів			
	Кількість підприємств	Зареєстровані потужності ГВМ у ММ	у тому числі активні у ММ	Усього ВРХ	у тому числі корів	Усього ВРХ (в активних у ММ ГВМ)	у тому числі корів (в активних у ММ ГВМ)
Вінницька	115	119	91	75 751	32 462	72 640	30 781
Волинська	92	42	40	36 075	15 904	30 665	13 408
Дніпропетровська	37	21	17	20 913	9 594	15 774	7 393
Донецька ¹⁷	1	9	0	273	110	0	0
Житомирська	105	25	23	51 671	22 444	29 734	12 726
Закарпатська	13	3	0	878	385	0	0
Запорізька	7	5	4	1 624	706	1 454	662
Івано-Франківська	41	16	12	8 305	3 643	5 757	2 419
Київська	106	39	37	77 517	34 623	48 612	22 188
Кіровоградська	42	10	10	24 093	10 362	13 893	6 108
Луганська ¹⁷	0	0	0	0	0	0	0
Львівська	156	15	11	15 560	7 278	5 164	2 348
Миколаївська	32	49	22	17 125	7 413	16 411	7 067
Одеська	45	9	8	10 130	4 351	5 332	2 384
Полтавська	157	173	143	126 554	55 617	122 125	54 775

²³ Активні оператори ринку - ГВМ та ПЗМ, зареєстровані в ММ та позначені як активні, тобто працюючі.

Область	Господарства з виробництва молока (ВРХ)			Поголів'я ВРХ, голів			
	Кількість підприємств	Зареєстровані потужності ГВМ у ММ	у тому числі активні у ММ	Усього ВРХ	у тому числі корів	Усього ВРХ (в активних у ММ ГВМ)	у тому числі корів (в активних у ММ ГВМ)
Рівненська	65	17	12	16 526	8 182	12 568	5 907
Сумська	69	89	63	50 149	21 127	43 194	18 014
Тернопільська	57	44	42	43 170	18 767	42 571	18 408
Харківська	63	18	12	53 739	21 856	15 656	6 271
Херсонська	2	6	0	1 405	605	588	188
Хмельницька	124	44	35	72 702	29 998	28 715	11 921
Черкаська	114	76	70	102 111	42 969	69 706	30 085
Чернівецька	12	6	4	3 311	1 456	3 072	1 194
Чернігівська	108	90	85	79 012	33 874	77 689	33 772
АР Крим ¹⁷	ІВ	ІВ	ІВ	ІВ	ІВ	ІВ	ІВ
УСЬОГО	1563	925	742	888 594	383 726	661 320	288 019

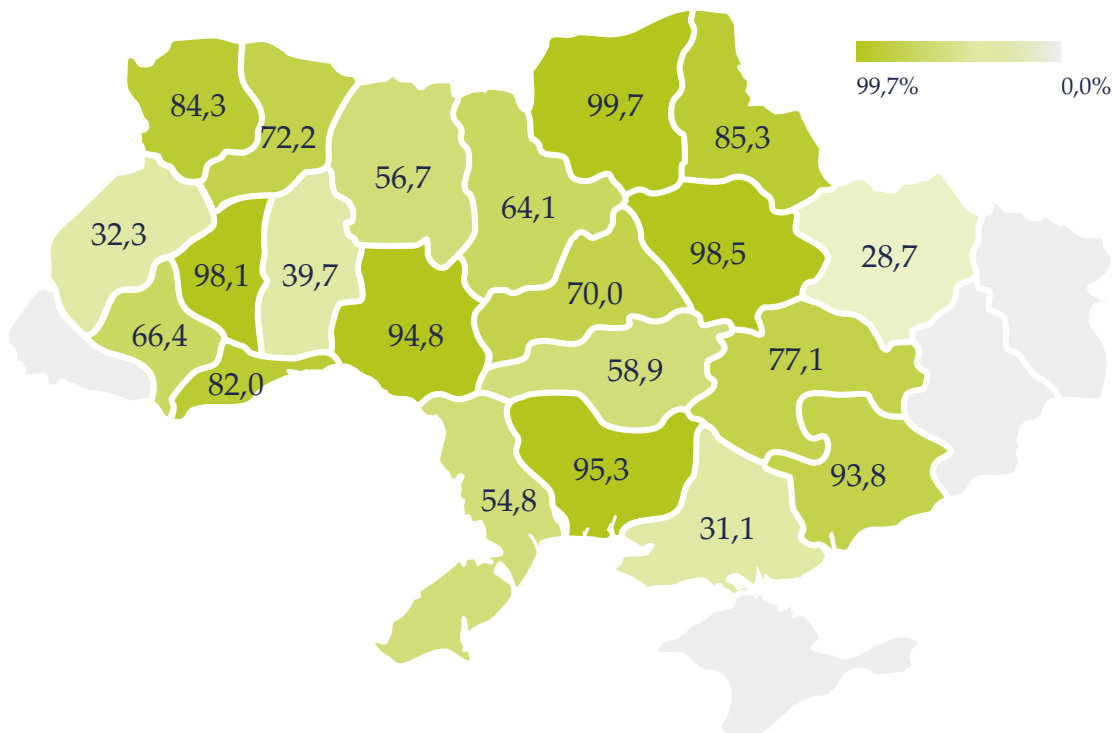
Карта 5-1.

Частка поголів'я ВРХ, що утримується в ГВМ зі статусом «Активний» у ММ, у загальному поголів'ї ВРХ в ГВМ області (%)

Карта 5-2.

Частка загальної кількості корів, що утримуються в ГВМ зі статусом «Активний» у ММ, у загальній кількості корів в ГВМ області (%)

Слід відзначити, що лідерами по охопленню поголів'я ВРХ, у тому числі корів, ГВМ, які зареєстровані в ММ та мають статус активних по відношенню до поголів'я ВРХ, у тому числі корів, наявних в області, є Тернопільська (98,6% та 98,1% відповідно), Чернігівська (98,3% та 99,7%), Полтавська (96,5% та 98,5%), Вінницька (95,9% та 94,8%), Миколаївська (95,8% та 95,3%), Чернівецька (92,8% та 82,0%), Запорізька (89,5% та 93,8%), Сумська (86,1% та 85,3%), Волинська (85,0% та 84,3%) області. Низький відсоток (нижче 40%) охоплення поголів'я ВРХ, у тому числі корів, ГВМ, які зареєстровані в ММ та мають статус активних по відношенню до поголів'я ВРХ, у тому числі корів, наявних в області, є Харківська, Херсонська, Хмельницька та Львівська області. Нульовий показник за цим параметром має Закарпатська область, хоча в області наявно 13 ГВМ із чисельністю поголів'я 878 голів, у т.ч. 385 корів.

В цілому, частка поголів'я ВРХ, у тому числі корів, що утримуються в ГВМ, які зареєстровані в ММ та мають статус активних, в загальному поголів'ї ВРХ, у тому числі корів, наявних в області, становить 74,4% та 75,1% відповідно.

Але ще 06 травня 2022 року набрав чинності наказ Мінагрополітики від 07 квітня 2022 року №209, який встановлює гігієнічні вимоги до первинного виробництва та обігу молока від сільськогосподарських тварин, які утримуються дрібнотоварними виробниками, а також до ПЗМ. Збірне молоко, заготовлене в ПЗМ, має відповідати вимогам законодавства та критеріям, установленим Вимогами до безпечності та якості молока і молочних продуктів, затвердженими наказом Мінагрополітики № 118/2019. Станом на 01 січня 2025 року лише 28,2% ПЗМ, наявних в Україні, зареєстровано в ММ. Цей показник збільшився порівняно з минулим роком лише на 1,0%. Але активними в ММ є лише 60,2% до усіх зареєстрованих в ММ.

Таблиця 5-3.

Інформація щодо пунктів заготівлі молока, їх статусу щодо реєстрації в ММ та активності²³ у 2024 році

Область	Пункти заготівлі молока від дрібнотоварних виробників (ПЗМ)		
	кількість	зареєстрованих у ММ	активних у ММ
Вінницька	85	10	6
Волинська	7	1	1
Дніпропетровська	7	0	0

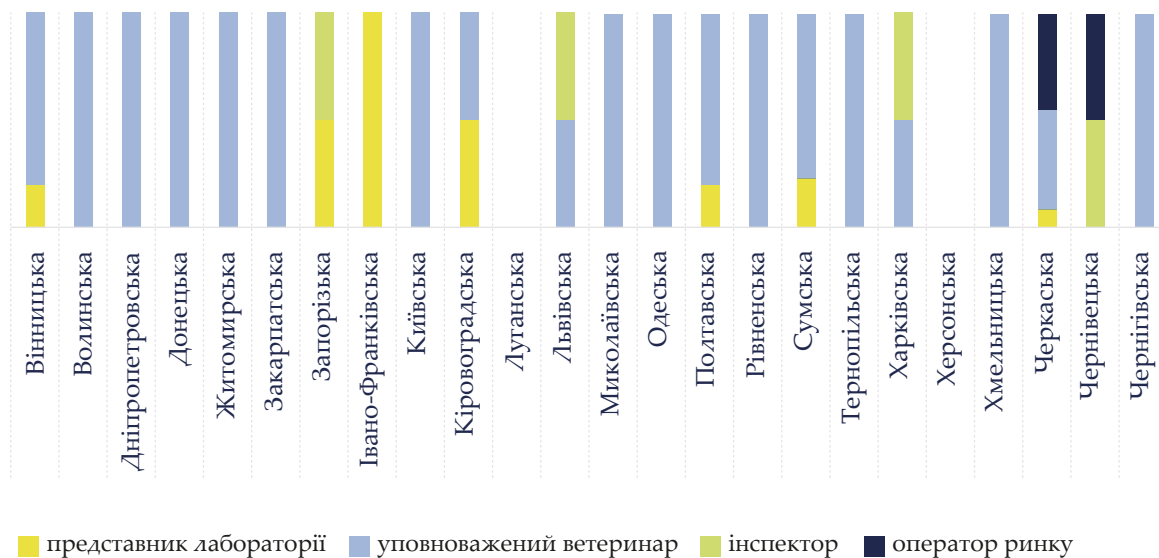
Область	Пункти заготівлі молока від дрібнотоварних виробників (ПЗМ)		
	кількість	зареєстрованих у ММ	активних у ММ
Донецька ¹⁷	0	0	ІВ
Житомирська	9	0	0
Закарпатська	0	0	0
Запорізька	0	0	0
Івано-Франківська	0	0	0
Київська	0	0	0
Кіровоградська	6	4	4
Луганська ¹⁷		ІВ	ІВ
Львівська	0	0	0
Миколаївська	28	60	28
Одеська	3	1	1
Полтавська	26	30	23
Рівненська	8	0	0
Сумська	12	12	5
Тернопільська	254	0	0
Харківська	1	1	0
Херсонська	0	2	2
Хмельницька	0	0	0
Черкаська	4	2	2
Чернівецька	1	2	2
Чернігівська	3	3	3
АР Крим ¹⁷		ІВ	ІВ
УСЬОГО	454	128	77

Одним із нагальних питань у ПКСМ залишається логістика зразків сирого молока від ОР до уповноважених лабораторій. Часто вартість логістики перевищує вартість досліджень (випробувань) зразків сирого молока на показники, визначені наказом №118/2019.

Відповідно до законодавства, делегатами відбору зразків сирого молока в межах ПКСМ може бути державний інспектор / державний ветеринарний інспектор, уповноважені Держпродспоживслужбою особи: представники лабораторії або уповноважені ветеринари. За результатами опитування встановлено, що в різних областях відбір зразків сирого молока в ГВМ та ПЗМ проводиться різними категоріями посадових осіб (див. гістограму 5-1):

Гістограма 5-1.

Делегати відбору зразків по категоріям у розрізі областей

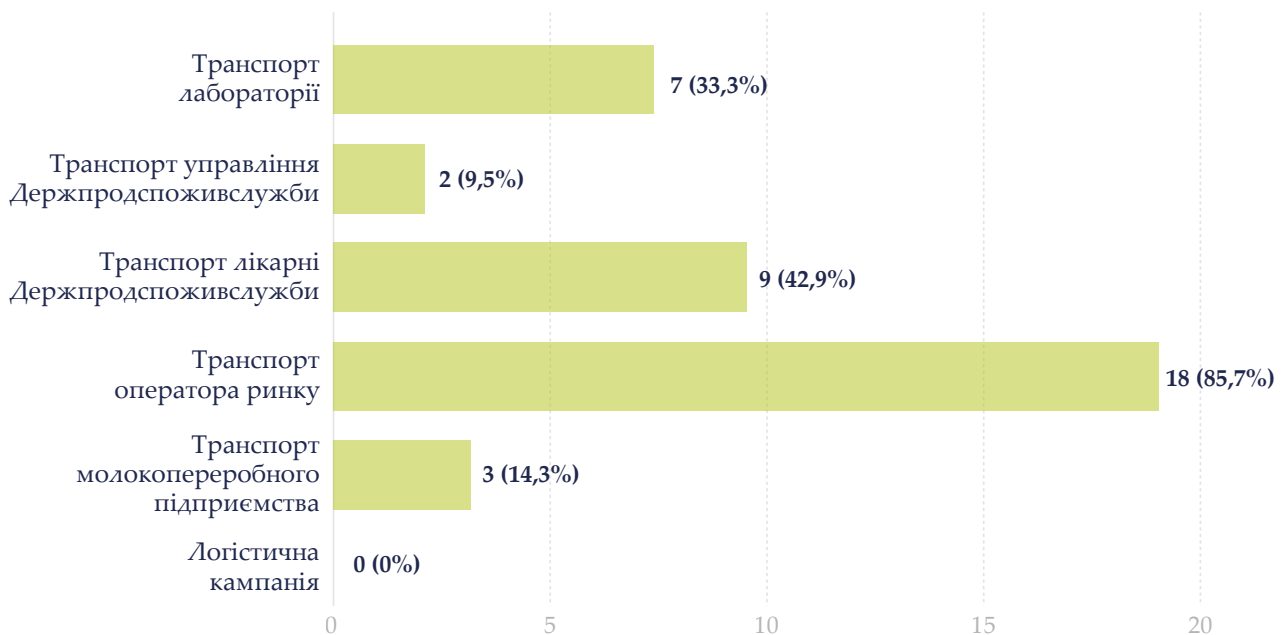

У більшості областей відбором зразків сирого молока займаються уповноважені ветеринари, які територіально знаходяться найближче до ГВМ та ПЗМ. У деяких областях (Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська) використовують комбінований підхід (уповноважені ветеринари та представники лабораторії), в таких областях як Львівська та Харківська – інша комбінація делегатів відбору зразків (уповноважені ветеринари та державні інспектори), в Івано-Франківській області, на відміну від інших, відбір зразків сирого молока здійснюється винятково представниками уповноваженої лабораторії, в Чернігівській – лише державними інспекторами, тоді як у Запорізькій – представниками уповноваженої лабораторії та державними інспекторами.

Відповідно до абзацу другого частини 4 статті 40 Закон України №2042, зразки сирого молока підлягають дослідженню (випробуванню) в уповноваженій лабораторії, яке проводиться за рахунок ОР. Отже, транспортування відібраних у межах ПКСМ зразків може здійснюватись як самими ОР, так і делегатом відбору зразків. Зразки повинні бути доставлені в уповноважену лабораторію за температури 0+4°C не пізніше 24 годин з моменту відбору. За результатами проведеного опитування щодо питання про транспорт, який найчастіше використовується для доставки зразків сирого молока до уповноваженої лабораторії, встановлено, що це транспорт ОР (85,7%) (див. гістограму 5-2).

Гістограма 5-2.

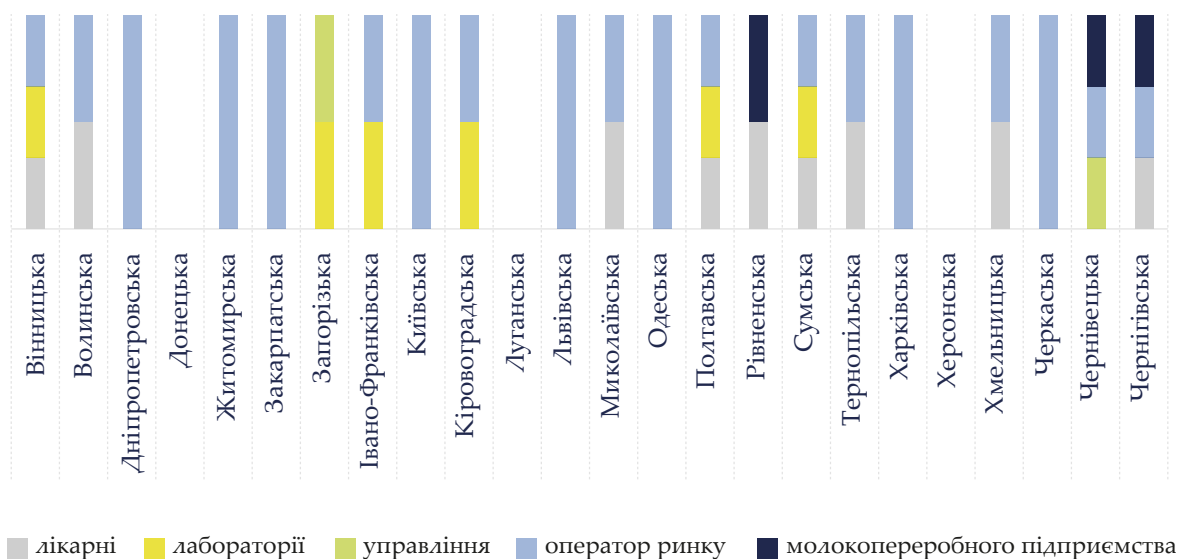
Транспорт по категоріям, який використовується для доставки зразків, відібраних у межах ПКСМ

У різних областях використовуються різні моделі транспортування, що продемонстровано на гістограмі 5-3. Спільним є те, що в кожній із областей частиною ОР здійснюється самостійно транспортування зразків до уповноважених лабораторій.

Гістограма 5-3.

Транспорт по категоріям, який використовується для доставки зразків, відібраних у межах ПКСМ

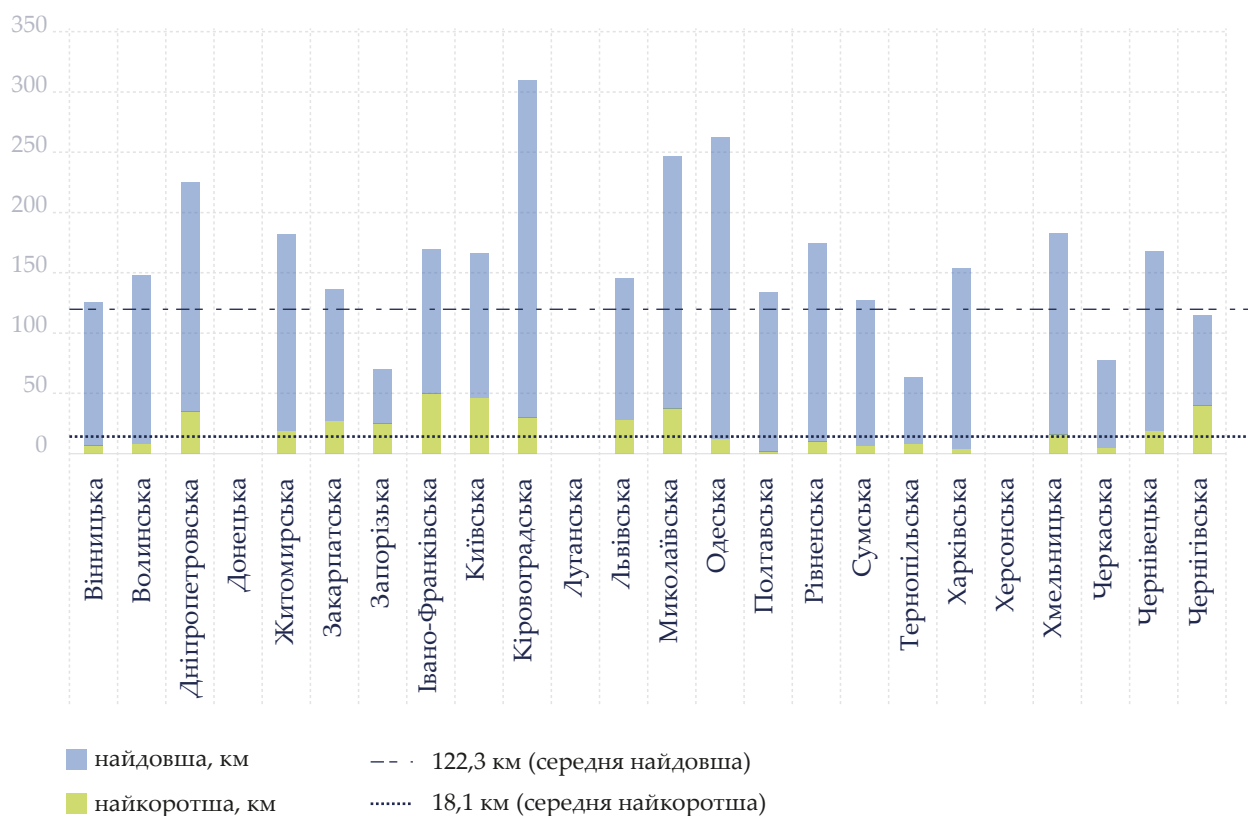
Слід зазначити, що відстань від ОР до уповноважених лабораторій у розрізі областей різниться (див. гістограму 5-4):

– найменша: від 2–3 км у Сумській області, де кількість уповноважених лабораторій є найбільшою по Україні (7), до 50 км у Харківській обл., у середньому по Україні найменша відстань становить 18,1 км;

– найдовша: від 23 км у Черкаській області (до Христинівського відділу Уманської районної державної лабораторії Держпродспоживслужби) до 280 км у Кіровоградській обл., у середньому по Україні найдовша відстань становить 122,3 км.

Гістограма 5-4.

Відстань від ОР до уповноважених лабораторій у розрізі областей

У деяких областях відстань від ОР до уповноваженої лабораторії іншої області є значно меншою, аніж до уповноваженої лабораторії своєї області. Тому зафіксовано випадки, що ОР однієї області заключають договори на дослідження зразків їх молока із уповноваженими лабораторіями інших областей. Це дозволяє значно скоротити витрати, пов'язані з логістикою.

Відповідно до наказу Мінагрополітики від 13 лютого 2013 року №96 (зі змінами) «Про затвердження розмірів плати за послуги, які надаються територіальними органами та бюджетними установами, що належать

до сфери управління Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів»,²⁴ вартість послуги щодо відбору та / або транспортування зразків до уповноваженої лабораторії може включати: виїзд спеціаліста (делегата відбору зразків) на відбір зразків (затрати часу) та / або виїзд транспортом Держпродспоживслужби (кілометраж).

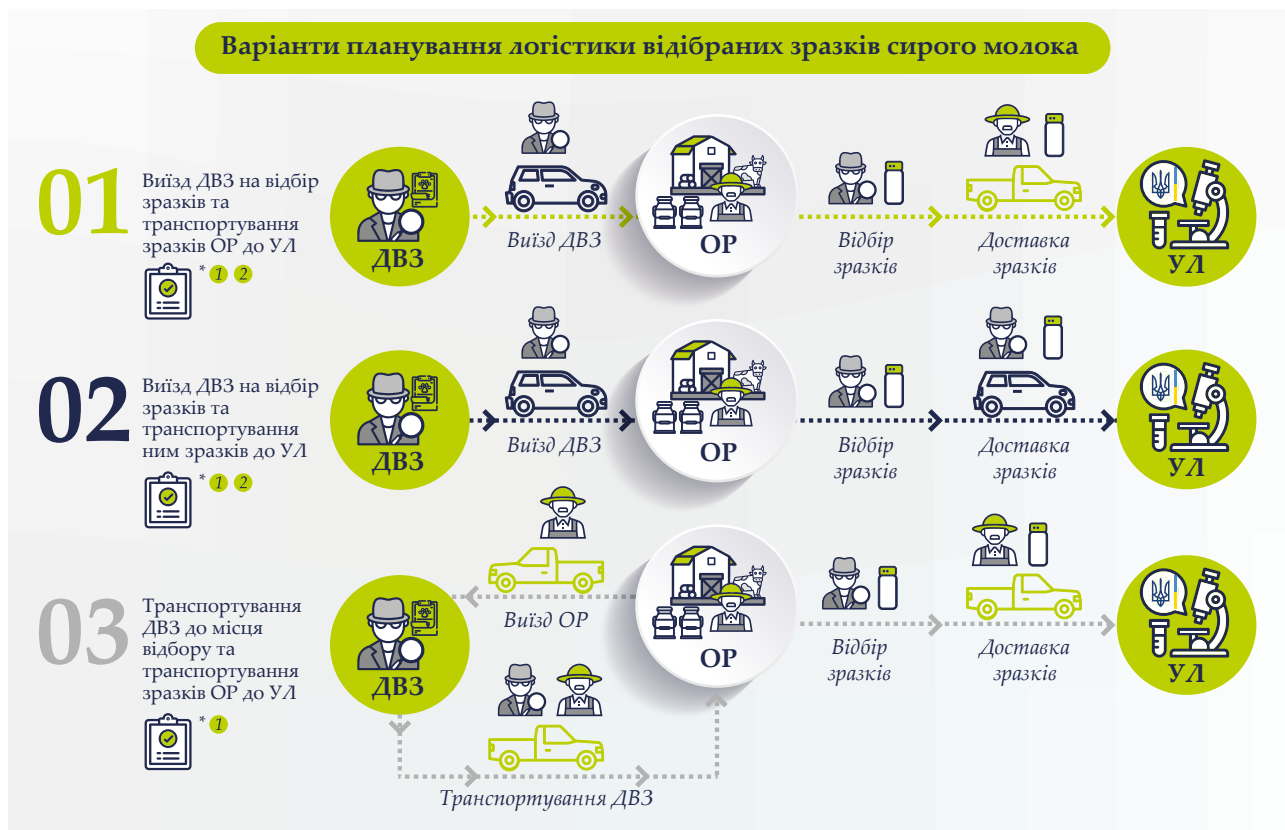
У разі відбору та транспортування зразків сирого молока до уповноваженої лабораторії із використанням транспорту державної установи, ОР укладають договори на відбір та / або транспортування зразків із відповідною державною установою (лабораторією, лікарнею, управлінням Держпродспоживслужби) (див. рис. 5-1). Договори укладаються з конкретним ОР, проте розрахунок часу та відстані може проводитись:

- до кожного окремого ОР;
- складається маршрут, а вартість ділиться пропорційно – залежно від відстані між ОР;
- складається маршрут, а вартість ділиться порівну між ОР.

²⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0380-13#Text>

Рис. 5-1.

Варіанти логістики та формування вартості за послугу відбору та/ або транспортування зразків сирого молока від операторів ринку до уповноваженої лабораторії

6. ОЦІНКА ВИКОНАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ДОРОЖНЬОЇ КАРТИ ІЗ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ КОНТРОЛЮ СИРОГО МОЛОКА В УКРАЇНІ 2024–2026

Дорожня карта – це комплексний керівний інструмент, який фокусується виключно на молочному секторі і охоплює перехід до ПКСМ на національному рівні. Цей перехід характеризується подвійною складністю: перш за все, складністю середовища в Україні, по-друге, обставинами, пов'язаними із введенням воєнного стану. Дорожня карта є інструментом, який спрямований на високий рівень неоднорідності та прагне створити систематичних огляд діяльності протягом певного періоду часу у взаємодії одна з одною. Вона включає наступні 13 блоків:

- Делегати відбору зразків
- Лабораторна мережа
- НРЛ
- Формування нормативно-правової бази
- Компетентний орган здійснює моніторинг впровадження ПКСМ
- ММ інтегровано для роботи в ІТ-системі Держпродспоживслужби
- ОР зареєстровані, пройшли навчання та підтримуються
- ГВМ готові діяти в разі виникнення проблем
- ПЗМ готові діяти в разі виникнення проблем
- Переробники молока інтегрують ПКСМ у власні системи контролю і підтримки
- Асоціація виробників молока повідомляє своїх членів про ПКСМ і підтримує їх
- Асоціація переробників молока повідомляє своїх членів про ПКСМ і підтримує їх
- Обізнаність, інформація, поширення.

Кожний із блоків включає різну кількість конкретних діяльностей. Візія, у якій описується кінцева точка і якої потрібно досягти за допомогою Дорожньої карти – кінець 2026 року.

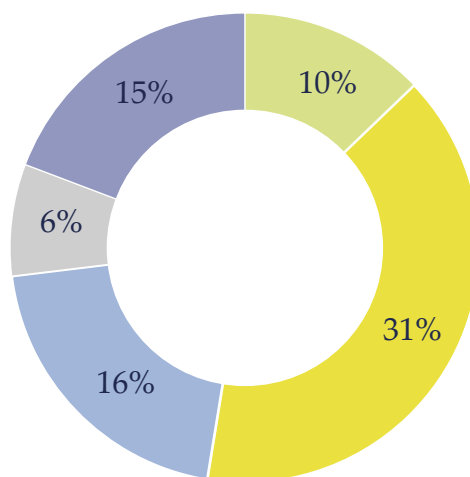
Після перегляду Дорожньої карти було оновлено склад робочої групи з реалізації Дорожньої карти із запровадження ПКСМ при Держпродспоживслужбі та затверджено Положення про Робочу групу наказом в. о. Голови Держпродспоживслужби від 06 грудня 2024 року №838, основною метою якої є ефективний розподіл роботи та своєчасне вирішення завдань, визначених Дорожньою картою, затвердженою наказом Голови Держпродспоживслужби від 09 квітня 2024 року №213. За звітний рік проведено 3 засідання робочої групи (24.10.2024, 30.10.2024, 27.11.2024).

У 2024 році було проведено оцінку щодо статусу виконання діяльностей, визначених комплексною Дорожньою картою.

Загальний прогрес реалізації Дорожньої карти за 2024 рік продемонстровано на гістограмі 6-1.

Гістограма 6-1.

Загальний прогрес реалізації Дорожньої карти за 2024 р.

- діяльність виконана на 100%
- діяльність виконується вчасно/ постійно (за необхідності)
- діяльність виконується, але затримується
- діяльність була запланована на майбутнє
- не виконано

Із усіх запланованих діяльностей не було виконано 15, що становить 19% від загальної кількості діяльностей (усього їх 78). Термін початку виконання 8% діяльностей було заплановано на 2025–2026 роки. Виконання 10 (13%) запланованих діяльностей завершено на 100%. Інші 40% діяльностей виконуються планомірно / постійно, за необхідності, а 21% діяльностей виконуються із затримкою до встановлених термінів.

Прогрес реалізації Дорожньої карти за 2024 рік по кожному із блоків продемонстровано на гістограмах 6-2–6-13.

Гістограма 6-2.

Прогрес реалізації блоку делегати відбору зразків

Гістограма 6-3.

Прогрес реалізації блоку лабораторна мережа

Гістограма 6-4.

Прогрес реалізації блоку НРЛ

Гістограма 6-5.

Прогрес реалізації блоку формування нормативно-правової бази

Гістограма 6-6.

Прогрес реалізації блоку
Компетентний орган здійснює
моніторинг впровадження ПКСМ

Гістограма 6-7.

Прогрес реалізації блоку ММ
інтегровано для роботи в ІТ-системі
Держпродспоживслужби

Гістограма 6-8.

Прогрес реалізації блоку ОР
зареєстровані, пройшли навчання
та підтримуються

Гістограма 6-9.

Прогрес реалізації блоків ГВМ та
ПЗМ готові діяти в разі виникнення
проблем

Гістограма 6-10.

Прогрес реалізації блоку Переробники
молока інтегрують ПКСМ у власні
системи контролю і підтримки

Гістограма 6-11.

Прогрес реалізації блоку Асоціація
виробників молока повідомляє своїх
членів про ПКСМ і підтримує їх

Гістограма 6-12.

Прогрес реалізації блоку Асоціація переробників молока повідомляє своїх членів про ПКСМ і підтримує їх

Гістограма 6-13.

Прогрес реалізації блоку Обізнаність, інформація, поширення

У цілому заплановані діяльності Дорожньої карти виконуються. Ряд діяльностей – це безперервний процес, який триває на постійній основі (призначення нових делегатів відбору зразків, інспекторів, уповноваження нових лабораторій або можливість лабораторій проводити дослідження новими методами після розширення сфери акредитації, реєстрація до ММ нових ОР, підвищення рівня обізнаності усіх учасників ПКСМ тощо) і буде продовжуватись навіть після досягнення кінцевої точки візії.

Значний прогрес у 2024 році було досягнуто по блокам: «Формування нормативно-правової бази», «Компетентний орган здійснює моніторинг впровадження ПКСМ», адже:

- затверджено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 10 січня 2019 року №10 «Порядок та критерії уповноваження акредитованих лабораторій, у тому числі референс-лабораторій» (постановою КМУ від 18 липня 2024 року №830 Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10 січня 2019 р. № 10²⁵);
- затверджено наказ Мінагрополітики від 11 липня 2024 року №2033 «Про затвердження Змін до наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 12 березня 2019 року №118»²⁶;
- затверджено наказ Мінагрополітики від 25 листопада 2024 року №4150 «Правила проведення лабораторних досліджень (випробувань) молока і молочних продуктів на агропродовольчих

²⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/830-2024-%D0%BF#n2>

²⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1245-24#n2>

ринках»²⁷ (далі – наказ №4150/2024), який замінює Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини, Міністерства аграрної політики України від 20 квітня 2004 року №49 «Про затвердження Правил ветеринарно-санітарної експертизи молока і молочних продуктів та вимог щодо їх реалізації»;

- затверджено наказ Мінагрополітики від 05 листопада 2024 року №4067 «Про затвердження Змін до наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 08 серпня 2023 року №1503 та затвердження форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного контролю (інспектування) стосовно дотримання операторами ринку та / або операторами потужностей гігієнічних вимог до потужностей, на яких здійснюється виробництво та/або обіг продуктів бджільництва»²⁸;
- надано пропозиції щодо внесення змін до наказу Мінагрополітики від 07 квітня 2022 року №209 «Про затвердження гігієнічних вимог до дрібнотоварного виробництва та обігу молока», ці пропозиції було враховано в наказі №4150/2024;
- надано пропозиції Мінагрополітики до нової редакції Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» (в частині відбір зразків та лабораторні дослідження (випробування) та державний контроль сирого молока та молозива).

Продовжується робота з виконання завдань, визначених у блоках «Лабораторна мережа» та «НРЛ», зокрема, підготовка до практичного тренінгу «Лабораторні методи контролю зразків сирого молока в ЄС та роль НРЛ» на базі національного референс-центру з якості коров'ячого молока Інституту зоопрофілактики та експериментального тваринництва Ломбардії та Емілії-Романї (м. Бреція, Італія) (Istituto Zooprofilattico Sperimentale della Lombardia e dell'Emilia Romagna (IZSLER) з метою підвищення лабораторного потенціалу для впровадження ПКСМ та підтримки у створенні та подальшому розвитку організаційної спроможності НРЛ (дата проведення: з 20 по 30 січня 2025 р.)

²⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2056-24#Text>

²⁸ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1900-24#Text>

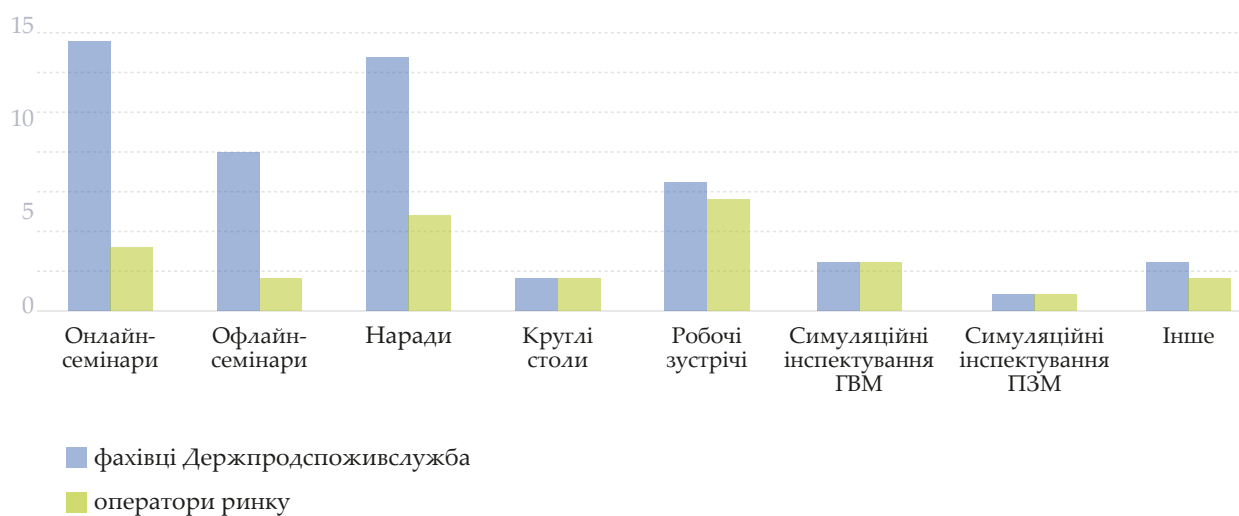
Розроблено методичні рекомендації «Виявлення залишків протимікробних препаратів та інших інгібіторів у сирому молоці. Використання скринінгових та підтверджуючих методів у межах програми контролю сирого молока»²⁹, які затверджено Науково-методичною радою при Держпродспоживслужбі (протокол №6 від 23 вересня 2024 року).

Експерти QFTP розробили технічне завдання щодо модернізації функціоналу ММ із урахуванням змін, які відбулись в адміністративному устрої України (зміна КОАТУУ на КАТОТТГ), змін у молочному законодавстві, пропозицій користувачів ММ.

Усіма зацікавленими учасниками (ГУ, уповноваженими лабораторіями, бізнес-об'єднаннями) ПКСМ проводяться заходи з підвищення рівня обізнаності для всіх учасників ПКСМ. У 34% до фахівців ГУ долучалися фахівці лабораторій, уповноважених на проведення досліджень у межах ПКСМ. Так, за 2024 рік в усіх областях України, окрім Донецької, Луганської областей, АР Крим, ГУ проводились заходи з підвищення рівня обізнаності щодо ПКСМ як для фахівців Держпродспоживслужби, так і для представників приватного сектору. Заходи проводились у різних форматах: онлайн та офлайн-семінари, круглі столи, наради, симуляційні інспектування як для представників державного сектору, так і для ОР (див. гістограму 6.14 та 6.15).

Гістограма 6-14.

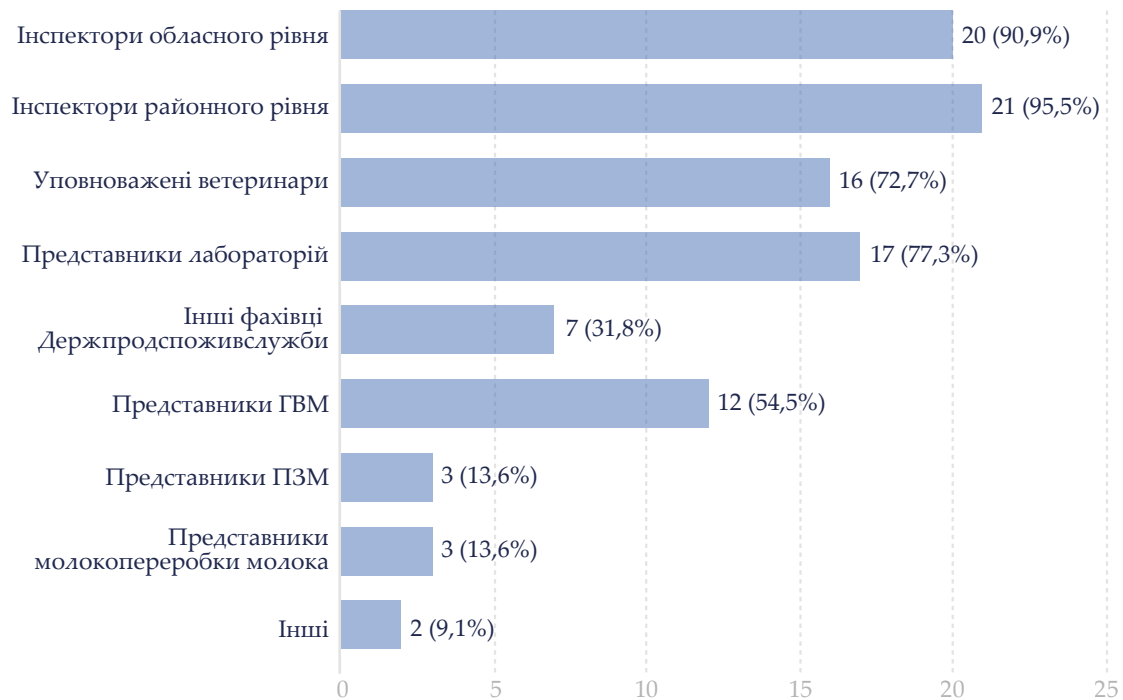
Заходи з підвищення рівня обізнаності щодо ПКСМ, які проводились ГУ Держпродспоживслужби в областях

²⁹ <https://dpss.gov.ua/storage/app/sites/12/uploaded-files/rekomendatsii-protokol-naukovo-metodradi-vid-23092024-6.pdf>

Гістограма 6-15.

Залученість фахівців державного сектору та операторів ринку до заходів з підвищення рівня обізнаності щодо ПКСМ, що проводились ГУ

Теми, які найчастіше обговорювалися:

- роз'яснення вимог молочного законодавства,
- реєстрація в ММ,
- гігієна виробництва сирого молока,
- відбір зразків молока в межах ПКСМ.

Інші теми, які розглядалися: причини невідповідностей по ЗБЗ, КСК, алгоритм дій інспектора у разі отримання повідомлень про невідповідності.

Також проводились інформаційні кампанії щодо ПКСМ, про що, за результатами опитування, зазначили 91% ГУ та 27,7% уповноважених лабораторій: роз'яснювальні листи та бесіди щодо ПКСМ, статті, дописи в соціальних мережах.

Також активну роз'яснювальну роботу щодо ПКСМ здійснюють бізнес-об'єднання ОР. Так, Асоціацією виробників молока (АВМ) за 2024 рік проведено близько 300 заходів, які включали консультації (індивідуальні), круглі столи, семінари/ тренінги; основні питання, які розглядалися на цих заходах: реєстрація в ММ, використання ветеринарних препаратів, причини невідповідностей параметрів сирого молока, проведення

аудитів/ перевірок з боку компетентного органу. Результатом є те, що всі 150 членів АВМ є зареєстрованими у ММ.

Бізнес-об'єднаннями переробників молока за 2024 рік було проведено близько 15 заходів щодо повідомлення своїх членів про ПКСМ через надання індивідуальних консультацій та розповсюдження інформаційних матеріалів. Основними питаннями, які цікавили членів їх асоціацій, були: контроль залишків антибіотиків, причини невідповідностей сирого молока по ЗБЗ та КСК, роз'яснення вимог законодавства.

7. ПІДСУМКИ ТА НАСТУПНІ КРОКИ

Під час першого етапу пілотного проєкту у 2019 та 2020 роках до його реалізації було залучено лише 15 ОР із 7-ми областей та 4 уповноважені на проведення досліджень зразків сирого молока лабораторії. У 2021 році, під час реалізації другого етапу пілотного проєкту, ПКСМ було поширено у 22 -х областях, в 19-ти областях у ОР регулярно проводився відбір зразків.

Станом на 1 січня 2025 року в ММ зареєстровано 1053 ОР з 23-х областей України, 819 з яких мають статус активних (з них 77 ПЗМ і 742 ГВМ). Спостерігається позитивна динаміка щодо кількості залучених ОР. Від початку пілотного проєкту у 2019 році до початку 2022 року кількість зареєстрованих ОР зросла у 27,3 рази. Не зважаючи на повномасштабне вторгнення російської федерації до України, ПКСМ продовжує розгортатися, обізнаність ОР та відповідальність за якість та безпечність своєї продукції зростає. Від початку війни кількість зареєстрованих потужностей зросла у 2,6 раза, у тому числі за останній рік у 1,2 раза.

Вперше було здійснено аналіз охоплення поголів'я ВРХ в межах ПКСМ. Так, частка поголів'я ВРХ, які утримуються у ГВМ та мають статус «Активний» в ММ, в загальному поголів'ї ВРХ становить 74,4%, а частка кількості корів у ГВМ, що мають статус «Активний» в ММ в загальній кількості корів наявних в Україні, становить 75,1%.

Найбільш проблемним питанням залишається залучення ОР, особливо малих (які утримують до 50 корів), через вартість проведення досліджень, логістику (у вартість досліджень включено витрати на транспортування зразків та виїзд фахівця для відбору зразків, через залучення невеликої кількості лабораторій області відстань між операторами ринку та лабораторією значна), через необізнаність щодо вимог законодавства, через запровадження мораторію на проведення перевірок суб'єктів господарювання.

Станом на 01 січня 2025 року лише 28,2% ПЗМ, наявних в Україні, зареєстровано в ММ. Цей показник збільшився порівняно з минулим роком лише на 1%. Але активними в ММ є лише 60,2% до усіх зареєстрованих в ММ.

Загалом по Україні спостерігається тенденція щодо збільшення кількості досліджень як по областях, так і по окремим показникам. Протягом 2024 року було зареєстровано 16951 АВЗ, у тому числі 15918 актів з метою дослідження зразків сирого молока на ЗБЗ, 8556 актів – для дослідження зразків на КСК, 5538 – на ІНГ та 3412 – на ТЗ.

У таких областях, як Миколаївська, Полтавська, Сумська, спостерігається приблизно однаковий рівень по кількості відібраних зразків порівняно із 2023 роком. Тоді як у Вінницькій, Тернопільській, Хмельницькій, Черкаській та Чернігівській областях спостерігається зростання кількості відібраних зразків на ЗБЗ та КСК. Позитивна тенденція щодо зростання кількості відібраних зразків на ІНГ спостерігається у Вінницькій, Волинській, Миколаївській, Полтавській, Сумській, Хмельницькій та Черкаській областях, а на ТЗ – у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Миколаївській, Полтавській, Тернопільській та Хмельницькій областях.

Усього у 2024 році у 786 ОР із 20 областей було відібрано зразки сирого молока та направлено до уповноважених лабораторій Держпродспоживслужби, результати досліджень яких доступні в ММ.

Зразки сирого молока у звітному році не відбиралися у ОР із 4-х областей України: Донецької, Закарпатської, Луганської та Херсонської. В звітному році відновлено відбір та проведення лабораторних досліджень зразків сирого молока у Київській області від початку війни. Такі області, як Херсонська, не відновили ПКСМ після початку повномасштабного вторгнення. В Закарпатській та Луганській областях відбір зразків сирого молока та їх дослідження в уповноважених лабораторіях не проводився від початку розгортання ПКСМ на базі програмного забезпечення ММ на всі області України.

Уперше відбиралися зразки молока у ГВМ у Запорізькій області та розпочато проведення досліджень Запорізькою регіональною державною лабораторією Держпродспоживслужби.

Дослідження зразків сирого молока у звітному році проводились 42-ма уповноваженими лабораторіями Держпродспоживслужби регіонального (19) та міжрайонного рівнів (23) у 20-ти областях України за показниками, регламентованими статтею 40 Закону України №2042 з визначеною наказом Мінагрополітики №118/2019 періодичністю. Всього у ММ на 01 січня 2025 року зареєстровано 54 лабораторії з 23 областей, проте 12

лабораторій у 2024 році не виконували дослідження в межах ПКСМ у зв'язку із вагомими причинами: 10 – позбавлені уповноваження – знаходяться в районі проведення воєнних (бойових) дій або перебувають у тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), ліквідовані в процесі реорганізації / оптимізації лабораторної мережі Держпродспоживслужби, позбавлені атестату акредитації на відповідність вимогам стандарту ДСТУ ISO 17025. До Закарпатської та Харківської регіональних лабораторій Держпродспоживслужби зразки сирого молока на дослідження не надходили.

Загалом кількість досліджень за усіма показниками в ПКСМ у 2024 році зросла до 33374, що на 51% більше порівняно з 2023 роком, коли було проведено 22148 досліджень. Зокрема, кількість досліджень на показник ЗБЗ збільшилася на 33%, КСК – на 33%, ІНГ – на 108%, ТЗ – на 207%. Також зросла кількість невалідованих значень, що не бралися до увагу при статистичному аналізі, що потребує особливої уваги при прийнятті відповідних рішень й запровадженні дієвих заходів вздовж усього ланцюга руху зразка молока.

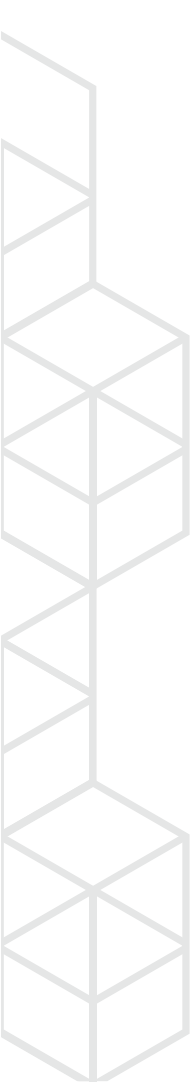
Аналіз кількісних результатів лабораторних досліджень зразків сирого молока вказує на те, що частка досліджених зразків на показник ЗБЗ, результати яких перевищують допустимі рівні (>500 000 КУО/мл), становить 1,4% від загальної кількості досліджених зразків, а за показником КСК частка невідповідних зразків (>500 000 клітин/мл) складає 1,3%. У звіті представлено детальний статистичний аналіз результатів досліджень, що вказує на те, що якість молока в Україні є ще волатильною, зокрема за показником ЗБЗ.

Варто також зазначити, що при порівнянні усереднених показників з встановленими критеріям у ЄС 90% усіх результатів дослідження на показник КСК у 2024 році повністю відповідають встановленим лімітам у ЄС (менше 400 000 клітин/мл). Щодо рівня ЗБЗ, то лише 50% результатів не перевищують встановлені у ЄС допустимі рівні (100 000 КУО/мл).

Наступні кроки:

- проведення опитування ОР, зареєстрованих у ММ з метою отримання зворотного зв'язку щодо реалізації ПКСМ на рівні областей;
- удосконалення функціонала / модернізація програмного забезпечення ММ з особливим акцентом на:

- 1) зміна КОАТУУ на КАТОТТГ;
 - 2) покращення функціональних можливостей на основі відгуків користувачів та відповідно до завершеної законодавчої бази;
 - 3) трансформація для інтеграції «Молочного модуля» в ІТ-систему Держпродспоживслужби;
- супровід та технічна експертиза при перегляді та розробці нормативно-правових актів, адаптованих до законодавства ЄС, пов'язаних із молочним сектором, якістю та безпечністю молока та молочних продуктів;
 - затвердження стандартних операційних процедур щодо реалізації ПКСМ для учасників ПКСМ;
 - проведення інформаційних кампаній, тренінгів для державних установ і приватних учасників ПКСМ;
 - подальша реалізація діяльності та завдань у межах Дорожньої карти із запровадження ПКСМ на базі ММ.

Цю публікацію було створено за підтримки Швейцарії в межах швейцарсько-української програми «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України» (QFTP), що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія). Відповідальність за зміст цієї публікації несе виключно автор(и). Точка зору автора(ів) не обов'язково відображає точку зору SECO, FiBL, SAFOSO AG, www.qftp.org.